

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**ALTERNATIVNE OBLIKE PRAKTIČNEGA
USPOSABLJANJA MLADINE V ČASU
IZOBRAŽEVANJA**

Katja Opresnik

Ljubljana, september 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO

DIPLOMSKO DELO

**ALTERNATIVNE OBLIKE PRAKTIČNEGA USPOSABLJANJA
MLADINE V ČASU IZOBRAŽEVANJA**

Kandidatka: Katja Opresnik
Vpisna številka: 04044297
Študijski program: Univerzitetni študijski program Upravljanje javnega sektorja prva stopnja
Mentor: izr. prof. dr. Aleksander Aristovnik

Ljubljana, september 2017

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Katja Opresnik, študentka univerzitetnega študijskega programa Upravljanje javnega sektorja prva stopnja, z vpisno številko 04044297, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: ALTERNATIVNE OBLIKE PRAKTIČNEGA USPOSABLJANJA MLADINE V ČASU IZOBRAŽEVANJA.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je priloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo, in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerimi so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorski in sorodnih pravicah, Uradni list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Darka Hlaj, dipl. slov.

Ljubljana, 30. 8. 2017

Podpis avtorice:

POVZETEK

V diplomskem delu želim motivirati študente za neformalno izobraževanje. Na študente želim apelirati, da izkoristijo ponujene možnosti v najrazličnejših oblikah praktičnega usposabljanja. Hkrati pa tudi, da se bodo zavedali pridobljenih kompetenc, ki jim bodo koristile ob vstopu na trg dela.

Trenutno stanje med študenti sem ugotovila s pomočjo empirične analize, v okviru katere sem sestavila anketni vprašalnik. Gre za kvantitativno metodo. Odgovori anketirancev so prikazani z grafi, ki jim sledijo komentarji. S pomočjo empirične analize sem ovrednotila svojih pet hipotez.

Da je trenutno stanje boljše, kot je bilo pričakovano glede udeleževanja obštudijskih aktivnosti, sem sklepala že vnaprej. Z empirično analizo pa se je poleg tega izkazalo, da je tudi razlog za vključevanje pri večini študentov tisti pravi – torej da se vključujejo z namenom pridobivanja izkušenj.

Moje raziskovanje je predvsem koristno za fakultete, ki posodablajo programe, saj se je izkazalo, da si študenti želijo mnogo več praktičnega usposabljanja. Praksa se jim zdi najbolj koristno znanje, pridobljeno med študijem. Tega pa vsekakor ne gre zanemariti, spregledati. Poseben prispevek je namenjen tudi vsaki izmed oblik praktičnega usposabljanja. Pri tem bi izpostavila tutorstvo, ki je med študenti še vedno premalo poznano in preredko korišćeno. Moje delo naj pripomore k temu, da bi bile izkušnje, pridobljene v okviru neformalnega izobraževanja enako cenjene kot tiste formalne, pridobljene na fakulteti.

Ključne besede: praktično usposabljanje, mladi, neformalno izobraževanje, razlog za vključevanje, izkušnje, vstop na trg dela, Slovenija.

SUMMARY

ALTERNATIVE FORMS OF PRACTICAL EDUCATION OF YOUTH DURING THEIR SCHOOLING PERIOD

In the thesis, I would like to motivate students about practical education. I would like to appeal to students to take advantage of all these options which are offered in a variety of forms of practical education. At the same time I wish they could be aware of competences, they have got, because they would be needed when searching jobs.

With my analysis I found out the current mindset of students. I carried out a survey, which is a quantitative method. Responses are showed in graphs with following comments. The analysis helped me critically evaluate my five hypotheses.

It showed the current mindset of students is better than expected. That includes attending activities and also choosing the right reason for joining in. The right reason is to gain experiences.

My research work is beneficial for the faculties in the first place which are improving their programs as students aim for more practical education. The experiences are in their opinion the most useful knowledge, they got during schooling period. On the other hand my work has also dedicated to each form of practical education. Here I want to emphasize especially to tutoring which is still mainly unknown among the students. I would like to conclude with a vision, in which the experiences acquired during the practical education would be valued as much as the formal experiences.

Key words: practical education, youth, informal education, reasons to attend, experiences, entrance to labour market, Slovenia.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	iii
POVZETEK.....	v
SUMMARY	vi
KAZALO.....	vii
KAZALO PONAZORITEV	viii
KAZALO GRAFIKONOV	viii
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	ix
1 UVOD	1
2 IZOBRAŽEVALNI SISTEM IN POMEN PRAKTIČNEGA USPOSABLJANJA.....	3
2.1 FORMALNO IZOBRAŽEVANJE V SLOVENIJI	3
2.2 FORMALNO IZOBRAŽEVANJE V EU	5
2.3 NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE V SLOVENIJI IN MEDNARODNA PRIMERJAVA....	5
3 ALTERNATIVNE OBLIKE IN RAZLOGI ZA UDELEŽBO	9
3.1 DELAVNICE/KROŽKI.....	9
3.2 UČENJE TUJIH JEZIKOV	11
3.3 ŠPORTNO TRENERSTVO MLAJŠIH.....	12
3.4 TUTORSTVO.....	13
3.5 PRAKSA	14
3.6 RAZLOGI ZA KORISTNO PREŽIVLJANJE PROSTEGA ČASA	15
3.6.1 ZASLUŽEK	15
3.6.2 DELOVNE NAVADE	16
3.6.3 IZKUŠNJE.....	16
3.6.4 SOCIALIZACIJA.....	16
3.7 PRIDOBLEJENE KOMPETENCE	17
4 EMPIRIČNA ANALIZA: TRENUTNO STANJE MED SLOVENSKIMI ŠTUDENTI	18
5 MEDNARODNI PROJEKTI	30
6 ZAKLJUČEK	34
LITERATURA IN VIRI.....	36
PRILOGE	42

KAZALO PONAZORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Prikaz odgovorov na vprašanje 1	19
Grafikon 2: Prikaz odgovorov na vprašanje 2	20
Grafikon 3: Prikaz odgovorov na vprašanje 3	21
Grafikon 4: Prikaz odgovorov na vprašanje 4	22
Grafikon 5: Prikaz odgovorov na vprašanje 5	23
Grafikon 6: Prikaz odgovorov na vprašanje 6	24
Grafikon 7: Prikaz odgovorov na vprašanje 7	25
Grafikon 8: Prikaz odgovorov na vprašanje 8	26
Grafikon 9: Prikaz odgovorov na vprašanje 9	27
Grafikon 10: Prikaz odgovorov na vprašanje 10.....	28
Grafikon 11: Prikaz odgovorov na vprašanje 11.....	29

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

ACS – Andragoški center Slovenije

AZ - Andragoški zavod

CMEPIUS - Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja

ECTS - European Credit Transfer and Accumulation System

ECVET - European Credit system for Vocational Education and Training

EPALE - Elektronska platforma za izobraževanje odraslih v Evropi

ESCO - European Skills, Competences, Qualifications, and Occupations

ET - Education and training 2020

EU – Evropska unija

MDDSZ - Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti

MIZŠ - Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport

MSS – Mladinski svet Slovenije

NLP - Nevrolingvistično programiranje

OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development

OIV – obvezno-izbirne vsebine

UL – Univerza v Ljubljani

1 UVOD

Stroka ločuje izobraževanje od usposabljanja, torej formalno izobraževanje od neformalnega izobraževanja. Slednjemu pogosto rečemo kar praktično usposabljanje in s tem povzamemo vse, kar sodi v to kategorijo. V okviru izbrane teme sem raziskala vse možne oblike neformalnega izobraževanja, torej krožke, učenje tujih jezikov, tutorstvo, športno trenerstvo mlajših, praksa ipd. Odločila sem se za nekakšen kronološki pregled oblik praktičnega usposabljanja, torej od oblik, v katere se lahko vključimo že v vrtcu – npr. krožki in delavnice – pa vse do oblik, s katerimi se srečamo šele ob zaključku študija – študijska praksa. Prav vse našteje oblike nas bogatijo in otroka postopoma izoblikujejo v zrelega posameznika. Žal pa v mladosti še nismo sposobni povsem razumeti, kaj oziroma katere sposobnosti, kompetence bomo potrebovali kot odrasli. O problemu nemotiviranosti študentov za praktično usposabljanje še ni bilo spisanega nič podobnega, zato je glavni namen mojega diplomskega dela motivirati mlade, ki šele vstopajo v študentska leta, da kar najbolj izkoristijo ponujene možnosti. Vključevanje mladih v raznovrstne oblike neformalnega izobraževanja bi tudi obogatilo družbo kot tako. Dvignili bi raven ozaveščenosti o pomenu izobrazbe, in to na nevsiljiv način. Trenutno stanje je sicer presenetljivo boljše od pričakovanega: študenti se po večini udeležujejo obštudijskih dejavnosti. Problem je zgolj v tem, da je razlog za vključevanje napačen, kar sem zatrdila tudi v svojih hipotezah. Cilj diplomskega dela je torej predstaviti, kako bi študentom prikazali in dopovedali pomen izkušenj ter koliko prednosti pridobijo s tem na trgu dela. Kolikšen delež študentov se trenutno udeležuje raznih praktičnih usposabljanj, sem raziskala s pomočjo metode anketnega vprašalnika. Pri tem sem se lotila kvantitativne metode. Z vprašanji sem želela preveriti naslednje hipoteze:

HIPOTEZA 1: Ne glede na to, da je praktično usposabljanje med študijem neobvezno, se večina študentov vseeno odloči zanj – za koristno preživljanje prostega časa.

HIPOTEZA 2: Večina mladih se odloči za študentsko delo zaradi zaslužka in ne zaradi pridobivanja izkušenj (torej ne cenijo pomena praktičnega usposabljanja med študijem).

HIPOTEZA 3: Razloga za vključevanje v neformalno izobraževanje sta predvsem zaslužek in družba, velik vpliv pa ima tudi vzgoja.

HIPOTEZA 4: Kljub temu, da se mladi zavedajo, kakšno prednost predstavljajo izkušnje ob vstopu na trg dela, se odločajo za dejavnosti, kjer je zaslužek večji, in ne dejavnosti, kjer bi pridobili več izkušenj in manj zaslužili.

HIPOTEZA 5: Praksa se zdi študentom mnogo bolj zanimiva kot klasično pridobivanje znanja v učilnici – želeli bi si več takih priložnosti.

Moje prvo raziskovalno vprašanje je bilo, zakaj se mladi odločajo za vse to. Jih vodi zgolj zaslužek, ali pa se zavedajo pomena neformalnega izobraževanja? Delodajalci trdijo, da je praktično usposabljanje pogosto bolj cenjeno kot stopnja izobrazbe. Zato sem se posvetila tudi vstopu na trg dela – kakšne prednosti imajo mladi, ki so se udeleževali obštudijskih

dejavnosti, pred tistimi, ki se jim to ni zdelo pomembno. Moje diplomsko delo je torej v začetku izrazito teoretsko zasnovano, pri čemer predstavim izobraževalni sistem naše države in ga povežem z evropskim sistemom, v nadaljevanju pa se bolj posvetim neformalnemu izobraževanju. Ključno je namreč razlikovanje med formalnim in neformalnim izobraževanjem ter predvsem pomen neformalnega izobraževanja. Pri tem predstavim posamezne oblike s pripadajočimi prednostmi ter kompetencami, ki jih udeleženi pridobijo. Vse skupaj podkrepi mnenje enega izmed delodajalcev.

V drugem delu svojega dela preidem na praktično raziskovanje, česar se lotim z empirično analizo. Opravila sem anketo, v katero so bili vključeni študenti ljubljanskih fakultet. Raziskavo sem zaključila z grafi, s katerimi je jasno prikazano trenutno stanje. Odgovori anketirancev so bili ključni za ovrednotenje postavljenih hipotez, s čimer zaključujem svoje delo.

2 IZOBRAŽEVALNI SISTEM IN POMEN PRAKTIČNEGA USPOSABLJANJA

Danes postaja zaradi vse hitrejšega tempa življenja in posledično nenehnega spreminjanja in posodabljanja, torej moderniziranja, vseživljenjsko izobraževanje nekakšno »nujno zlo«, če si posameznik želi ostati v stiku s časom, in predvsem, če želi obdržati svoje delovno mesto (Kodelja, 2010, str. 1-26).

Ko govorimo o izobraževanju, ga delimo na formalno in neformalno izobraževanje. Formalno izobraževanje nam nudijo fakultete – ob zaključku namreč dobimo javno listino, ki predstavlja oziroma dokazuje nek poklic, poklicno kvalifikacijo. Pri neformalnem izobraževanju pa gre za povsem poljudna znanja, torej spretnosti, ki se jih ni moč naučiti med rednim šolanjem (MIZŠ, Šolski sistem v RS, 2017). Gre za navezovanje stikov – medosebne odnose, pa tudi za vse druge sposobnosti, ki nam po zaključku šolanja prinesejo konkurenčno prednost pred drugimi. Na kratko bi povzela razliko: formalno izobraževanje je »izobraževanje«, neformalno izobraževanje pa je pravzaprav »usposabljanje«. Namreč, če poiščemo po Slovarju slovenskega knjižnega jezika besedo »izobraževanje«, nam ponudi v opisu zgolj formalno izobraževanje.

Po eni strani je vseživljenjsko izobraževanje nujno, po drugi strani pa je, predvsem neformalno izobraževanje, del vzgoje, ki nam jo v zgodnjih letih vsiljujejo starši. Vsaj v fazi otroštva verjetno ni posameznika, ki bi se sam odločil za učenje tujih jezikov ali glasbeno šolo. Ravno zato je odgovornost prav tako na starših, da vzgojijo otroke v odgovorne in razgledane osebe, ki bodo sposobne spoprijemanja z življenjskimi izzivi in pripravljene na samostojno življenje.

Kasneje, ko otrok preide v fazo pubertete, pa se sočasno začne faza iskanja identitete. Šele pri tej starosti otrok (oziroma mladostnik) začne sam raziskovati različna področja in preizkušati hobije. Šele tu se prenese odgovornost za vzpostavitev odnosa do izobraževanja in predvsem neformalnega izobraževanja na otroka.

2.1 FORMALNO IZOBRAŽEVANJE V SLOVENIJI

V Sloveniji je za organizacijo izobraževalnega oziroma šolskega sistema pristojno Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Šolski sistem Republike Slovenije so razcepili na primarno, sekundarno in terciarno izobraževanje (MIZŠ, Šolski sistem v RS, 2017).

Pod primarno izobraževanje sodijo predšolska vzgoja, osnovnošolsko izobraževanje in tudi osnovno glasbeno izobraževanje. Glasbeno izobraževanje je smiselno predvsem za nadarjene glasbenike in plesalce, za katere priporočajo, da nadaljujejo šolanje na srednji stopnji – na primer na umetniški gimnaziji oziroma na konservatoriju. Sicer pa je glasbena

šola zgolj postranski hobi, koristno preživljanje prostega časa, vsekakor pa, po mnenju večine, sodi med neformalno izobraževanje. Po Zakonu o osnovni šoli je osnovnošolsko izobraževanje obvezno (3.člen ZOsn). To pomeni, da mora vsak otrok hoditi v šolo vsaj devet let. V naslednjem členu Zakona o osnovni šoli je tudi poudarjeno, da je dolžnost staršev (oziroma skrbnikov), da omogočijo otroku, da izpolni osnovnošolsko obveznost. To sodi k vzgoji, kar pa sem že omenila v uvodu k poglavju.

V nadaljevanju se lahko mladostnik odloči za eno izmed več možnosti. Šolanje lahko nadaljuje na gimnaziji ali na srednji strokovni šoli. Naj poudarim, da sekundarno izobraževanje ni več obvezno, tako da ima otrok tudi tretjo možnost – da zaključi s šolanjem po opravljeni osnovnošolski obveznosti, torej končanih devetih letih osnovne šole. Če se mladostnik odloči za nadaljevanje šolanja na gimnaziji, to pomeni, da se je odločil za splošno srednje izobraževanje. Gimnazijo bo zaključil s splošno maturo in dobil naziv »gimnazijski maturant/-ka«. V primeru, da ga zanima srednja strokovna šola, pa ima še dodatne možnosti glede šolanja. Vsekakor je srednja šola izrazito poklicno usmerjena, kar pomeni, da mladostnik pridobi poklic že z zaključkom srednje šole. Možnost šolanja, ki je najbolj podobno gimnaziji, je srednje tehnično in strokovno izobraževanje. Prav tako kot splošno srednje izobraževanje traja štiri leta in prav tako se zaključi z maturo, le da za zaključek srednje šole velja opravljena poklicna matura, ki se malo razlikuje od splošne mature. Obe veljata kot državni izpit. Po 3. členu Zakona o maturi velja, da posameznik z opravljeno poklicno maturo pridobi srednjo strokovno izobrazbo (3. člen ZMat). Poklicna matura obsega štiri predmete. Druga možnost pri izbiri srednjih šol znotraj sekundarnega izobraževanja je poklicno izobraževanje, ki je zgolj triletno. Vseeno pa se posameznik lahko odloči za dodatni dve leti, s čimer šolanje postane enakovredno štiriletni srednji šoli, torej srednjemu tehničnemu in strokovnemu izobraževanju. Še zadnja možnost znotraj srednjih šol pa je dvoletno nižje poklicno izobraževanje. Za tovrstno šolanje se odločijo razni obrtniki.

Zadnja raven po slovenskem šolskem sistemu je terciarno izobraževanje. V to kategorijo sodijo višješolski in visokošolski strokovni študij ter univerzitetni študij. Po 2. členu Zakona o visokem šolstvu pa so visokošolski zavodi naslednji: univerze, fakultete, umetniške akademije in visoke strokovne šole (2. člen ZVis). Na tem področju smo v Sloveniji leta 2004 doživeli prenavo. Izobraževanje v času pred prenavo je poimenovano »pred-bolonjski sistem«, zdajšnja ureditev visokošolskega izobraževanja pa je kratko poimenovana kot »bolonjski sistem«. Sprememba, poimenovana »bolonjska reforma«, je prinesla predvsem prednosti. Kot glavno prednost naj izpostavim poenotenje evropskega visokošolskega prostora in s tem primerljivost študijev. Ta je mogoča z vzpostavitvijo sistema vrednotenja študijske obremenjenosti s kreditnimi točkami – ECTS. Po bolonjskem sistemu študente čaka triletna diplomatska stopnja (univerzitetna ali visokošolska strokovna), po kateri študent pridobi VI. stopnjo izobrazbe, sledi dvoletni magistrski študij (podiplomska stopnja), ki velja kot VII. stopnja, ter kot dosežen vrh stroke še doktorat kot VIII/2. stopnja izobrazbe. Nekaterne fakultete so se odločile za sistem štiriletnega dodiplomskega študija in zgolj enoletnega magisterija – kar pa je pravzaprav po številu ECTS kreditov enakovredno. Za primerjavo naj omenim, da je dodiplomski študij pred reformo trajal štiri leta – veljal je kot VII. stopnja, magisterij pa je enako kot zdaj trajal dve leti – predstavljal pa VIII/1. stopnjo

izobrazbe in naziv pred imenom. Po reformi je prišlo do zmede predvsem zaradi ravni izobrazbe ter nazivov, sicer pa ni bilo večjih neodobravanj (MIZŠ, Stopnje in ravni visokošolske izobrazbe, 2017).

V 33. a členu Zakona o visokem šolstvu je omenjeno tudi neformalno izobraževanje, in sicer v kontekstu »študijskih programov za izpopolnjevanje«. Zavodi ponujajo torej različne oblike izven študijskih programov. Našteti so tečajji, poletne šole in programi usposabljanja (33. a člen ZVis). Poletne šole so izpostavljene tudi s strani UL. Predstavljajo povezavo med formalnim in neformalnim izobraževanjem, saj vsebujejo karakteristike obeh. Prav tako kot študijski predmeti udeležencem ponujajo ECTS-kredite. Po drugi strani pa so to plačljive vsebine, kar je značilno za oblike neformalnega izobraževanja. So namreč neobvezne (UL, 2017).

2.2 FORMALNO IZOBRAŽEVANJE V EU

Pri pregledu izobraževalnih sistemov po Evropi sem na spletu našla izredno zanimiv vir: Enciklopedijo izobraževalnih sistemov po Evropi, ki jo je lansirala Evropska komisija. Poimenovali so jo »Eurypedia«. Prikazuje šolske sisteme sedemindvajsetih držav Evropske unije in šest držav, ki sodelujejo v programu Evropske unije na področju vseživljenjskega učenja. Vse skupaj je bilo izpostavljeno konec leta 2011, tako da je recimo Hrvaška kot ena izmed teh šestih držav zdaj že del Evropske unije. Ostale države so še Norveška, Islandija, Lihtenštajn, Turčija in Švica. Namen te strani je ažuriranje, torej ponuditi državljanom kar se da najnovejše podatke, s čimer bi si državljani ustvarili čimbolj aktualno predstavo, sliko (Eurydice, Eurypedia, 2013).

V EU je trenutno 28 držav članic (Britanija v postopku izstopa). Vsem državam pa je skupna ravno ureditev terciarnega izobraževanja – ECTS-sistem. Ta sistem vrednotenja študijske obremenitve s kreditnimi točkami je postal ključen element bolonjske reforme z namenom lažjega preračunavanja in pretvorbe študijskih obveznosti študentov, ki so se odločili za izmenjavo – študij v tujini. Za študente programa Erasmus je torej pomembno orodje pri primerjavi in iskanju primerne fakultete v tujini. Kako se vse skupaj preračunava, nam pove osnova, ki zajema 1 ECTS. Preračunano v študijsko obremenitev predstavlja 25-30 ur obremenitve. Po tem merilu v Sloveniji znaša en letnik na fakulteti 60 ECTS, torej je celoten triletni dodiplomski študij 180 ECTS (36. člen ZVis). Evropska unija je z ECTS-sistemom dosegla ogromno poenotenje med državami in s tem omogočila, da študenti kar najbolj izkoristijo ponujeno izobraževanje.

2.3 NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE V SLOVENIJI IN MEDNARODNA PRIMERJAVA

Kot že omenjeno v uvodu, postaja vseživljenjsko izobraževanje del vsakdana. Pri vstopu na trg dela ter tudi kasneje v želji obdržati svoje delovno mesto ni dovolj zgolj formalno

izobraževanje. Kakor sem v prejšnjem poglavju opisala šolski sistem, lahko posameznik doseže kar najvišjo stopnjo izobrazbe (s tem mislim formalne izobrazbe), pa ne bo (p)ostal del organizacije, če ne bo imel določenih kompetenc, ki so po mnenju delodajalca nujne. Ravno te kompetence pa pravzaprav sodijo v kategorijo neformalnega izobraževanja, ki je (žal) v Sloveniji trenutno relativno slabo poznano, predstavljeno.

V Sloveniji je ena izmed pomembnejših raziskav na področju neformalnega izobraževanja, torej pridobivanja kompetenc, Kompetenčni model. Kljub temu, da je bil ta model zasnovan v okviru projekta »Določitev kompetenc zaposlenih v javni upravi«, menim, da bi izpostavljene kompetence z lahkoto prenesli tudi v zasebni sektor, med zaželeno kompetence delodajalcev zasebnih organizacij in podjetij. Kompetenčni model predstavi kompetence kot vrednote, osebnostne lastnosti in sposobnosti, na podlagi katerih lahko posameznik razvije take vzorce vedenja, ki mu bodo v pomoč pri učinkovitem opravljanju dela (Stare, 2007, str. 5). V nadaljevanju so kompetence opisane, na tem mestu pa jih bom samo naštela, saj jih bom kasneje izpostavljala pri posameznih oblikah praktičnega usposabljanja oziroma neformalnega izobraževanja. Ključne in s strani delodajalcev zelo zaželeno kompetence so naslednje: delovna prožnost, realizatorske sposobnosti, mreženje in vplivanje, organizacijsko vzdušje, ustvarjalnost, organiziranje ter, kot zadnja, vodenje. Menim, da si iskalci zaposlitve morajo prizadevati k naštetim sposobnostim, priznam pa, da je veliko lažje, če so posamezniku privzgojene, oziroma si jih je pridobil med odraščanjem – z obšolskimi dejavnostmi.

Institucionalni okvir neformalnemu izobraževanju postavljata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. En izmed programov MIZŠ je poimenovan »Mladi za mlade«. Namenjen je diplomantom športne vzgoje ali kineziologije, ki jim želijo pomagati do zaposlitve. V okviru strokovno vodenih vadb bodo pridobivali izkušnje, hkrati pa bodo iskalci prve zaposlitve lahko program vključili v svoj življenjepis kot prvo delovno mesto. Sredstva bo poleg MIZŠ prispeval tudi Evropski socialni sklad (Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport, 2017). S strani MDDSZ pa so se bolj posvetili ranljivim ciljnim skupinam. Večgeneracijski centri so vir izvajanja kakovostnih vsebin, hkrati pa še kako zaželen prostor za zbiranje in druženje; vemo namreč, da je socialna izključenost velik problem ranljivih skupin (MDDSZ M. , 2017). MDDSZ pa prav tako sodeluje z Evropskim socialnim skladom. Skupaj sta sofinancirala program »Neformalno izobraževanje in usposabljanje za mlade«, ki je namenjen mladim, prijavljenim na Zavodu za zaposlovanje. Program jim nudi vse, kar potrebuje mladina ob vstopu na trg dela. Nova znanja oziroma kompetence so tiste, s katerimi prepričamo delodajalca, hkrati pa so poznanstva in priložnosti tiste, brez katerih se ne moremo predstaviti in pokazati, kaj vse zmoremo (MDDSZ, 2016).

Neformalno izobraževanje nudi tudi Andragoški zavod iz Maribora. Ponujajo tako nacionalne kot mednarodne programe, in sicer ne samo za mlade, temveč tudi za odrasle, ki se želijo prekvalificirati in potrebujejo dodatna znanja. Projekti segajo v kar najrazličnejša področja, najbolj pa izstopa »Teden vseživljenjskega učenja«, s katerim predstavljajo Slovenijo kot »učecho se državo« (AZ, 2012).

V svojem članku je Tanja Čelebič (2010) z Urada RS za makroekonomske analize in razvoj zapisala, da imajo pri vsem skupaj ogromno vlogo tudi družbeni procesi, s čimer ima v mislih predvsem globalizacijo in tehnološki napredek. Le-ti imajo vpliv na odraščanje in v odrasli dobi na povečanje zahtevnosti dela, s čimer se povečajo tudi kvalifikacijske zahteve za doseganje vseh poklicev. Posledično je potrebno prilagoditi izobraževanje odraslih v smeri prilagajanja znanja in sposobnosti spreminjajočim se potrebam trga dela (Čelebič, 2010, str. 42-55).

V nadaljevanju je bila izvedena anketa o izobraževanju odraslih. Ugotovitev je pokazala presenetljivo dobro stanje v Sloveniji. Vključenost odraslih med petindvajsetim in štiriinšestdesetim letom je namreč v letu 2007 presegala evropsko povprečje. Kljub temu pa imamo možnosti za napredek, saj močno zaostajamo za vodilnima Švedsko in Finsko, državama z izjemno razvitim gospodarstvom. Starostna kategorija je bila določena na podlagi dejavnika staranja prebivalstva. Vsem je namreč jasno, da se s starostjo vključenost v neformalno izobraževanje zmanjšuje. Tudi razlogi za to so povsem človeški in logični. Koristi se zmanjšujejo, pomemben faktor pa je tudi moderniziranje oziroma tehnološki napredek. Starejši se nekako bojijo novosti, na nov način početi zadeve, ki so jih mnogo let počeli na že osvojen način. Ta problem se pojavlja tudi v službah, kjer so zaposleni tik pred upokojitvijo in se morajo za relativno kratko obdobje (v primerjavi z delovno dobo) na novo uvajati – npr. na računalnik in njegove programe. Vse jim je tuje, pa tudi če so pred tem dosegli najvišjo stopnjo izobrazbe. Tu je torej opazna razlika med formalnim in neformalnim izobraževanjem. Posamezniku, ki bi imel kompetenco delovne prožnosti, usvajanje novega znanja in prilagajanje spremembam ne bi povzročalo težav, temveč bi to videli kot izziv, možnost napredka (Čelebič, 2010, str. 48).

Kompetence poudarja tudi MSS, ki spodbuja pridobivanje kompetenc z zagovarjanjem pozitivnega vpliva, ki ga imajo aktivnosti na razvoj mladih. Vključevanje v mladinske aktivnosti se pokaže v pridobitvi mehkih veščin, ki so s strani delodajalcev izredno zaželeni. Povezava med omenjenimi kompetencami, pridobljenimi med aktivnostmi, in njihovo potrditvijo s strani delodajalcev je bila dokazana na Univerzi v Bathu leta 2012. Študija o vplivu neformalnega izobraževanja je nastala v okviru svetovnega dneva veščin mladih, za katerega je bil razglašen 15. julij (MSS M. s., 2017). Anketiranci raziskave so doma iz več kot 40 evropskih držav, razdeljeni pa so bili v starostne skupine. Kot že omenjeno, so dokazali povezavo med kompetencami, pridobljenimi med mladinskimi aktivnostmi in tistimi, ki so zaželeni s strani delodajalcev (Souto-Otero, M., Ulicna, D., Bogonar V., 2012, str. 7). Ključnega pomena so t. i. »mehke veščine«, v kategorijo katerih po mnenju avtorjev študije sodijo: komunikacijske veščine, organizacijske oziroma načrtovalne veščine, sposobnost sprejemanja odločitev, veščine timskega dela, zaupanje oziroma samostojnost ter računanje. Študija je celo dokazala, da se mladi zavedajo pomena pridobljenih veščin in da so jim bile v pomoč ravno mladinske organizacije. Problem pa se je pojavil šele pri predstavitvi pridobljenih veščin delodajalcem, kar je napačno mišljenje, saj delodajalci že cenijo omenjene veščine. Za boljši jutri bi, pravijo avtorji študije, morali mlade zgolj ozaveščati o dejstvu, da delodajalci cenijo tudi izkušnje, pridobljene neformalno (MSS M. s., 2017).

Mehke veščine so izpostavljene tudi s strani Akademije za osebno odličnost, v okviru katere se odvijajo predavanja pod naslovom »Nevrolingvistično programiranje (NLP)«. Omenjena predavanja so v osnovi namenjena osebnosti rasti, oziroma »uresničevanju človekovih potencialov«, kot pišejo na svoji spletni strani (Akademija za osebno odličnost, 2016). Kot pa so ugotovili v okviru Študije o vplivu neformalnega izobraževanja, je ravno samozavest oziroma samopodoba tista, ki jo moramo izboljšati. Ko bomo mladi napredovali na tem področju, se bomo sposobni pred delodajalci predstaviti v najboljši možni luči. Do takrat pa pridobivanje kompetenc ostane zgolj v naši vednosti.

Potrebo po priznanju neformalnega izobraževanja so že zaznali na MSS, ki je nacionalni zastopnik na evropskem nivoju. S tem MSS kot združenje organizacij predstavlja most med Slovenijo in tujino, torej mednarodno primerjavo. Kot že povedano, poudarjajo kompetence, sicer pa je njihov glavni namen zagovarjanje in spodbujanje mladine. Na MSS so mnenja, da vključitev mladih v neformalno izobraževanje konkretno prispeva k razširitvi pomena vseživljenjskega učenja. S priznanjem neformalnega izobraževanja bi dosegli beleženje učinkov ter pridobljenih kompetenc, pridobili pa bi tudi izvajalci. S tem bi torej uredili priznavanje neformalnega izobraževanja skozi naslednja tri področja: priznavanje kompetenc, učinkov in izvajalcev. Organi Evropske unije bodo v pomoč, pri čemer ima ključno vlogo predvsem priporočilo Sveta Evropske unije s konca leta 2012, saj državam članicam nalaga sprejetje ukrepov v smeri priznanja neformalnega izobraževanja ter pridobljenih kompetenc. S tem bomo (počasi) prešli na mnogo višjo kvaliteto izvajanja programov (MSS, 2013).

3 ALTERNATIVNE OBLIKE IN RAZLOGI ZA UDELEŽBO

Kot sem omenila v uvodu, bom oblike praktičnega usposabljanja oziroma pridobivanja novih kompetenc, torej neformalnega izobraževanja, predstavila v kronološkem pregledu. Začela bom z oblikami, ki se jih lahko udeležujemo že v vrtcu (krožki in delavnice), pa vse do oblik, s katerimi se srečamo šele ob zaključku študija – študijska praksa.

3.1 DELAVNICE/KROŽKI

Z njimi se srečamo že v zgodnjem otroštvu – v vrtcu, pa tudi kasneje v osnovni šoli. Ponujajo jih izobraževalne ustanove v okviru interesnih dejavnosti. Učencem naj bi pomagale pri sprostitvi in poglobljanju na področjih, pri katerih želijo pridobiti nova znanja in izkušnje. Kot rečeno, se s tovrstnimi dejavnostmi pri otrocih že zelo zgodaj izoblikujejo želje in interesi.

Pogosto so to plačljive dejavnosti, zato odločitev leži na starših: bodo otroka spodbudili ali mu bodo nezavedno privzgojili mnenje, da take dejavnosti niso potrebne v njegovem življenju. Velik vpliv ima pravzaprav tudi vzgoja ene generacije prej, saj starši pogosto silijo svoje otroke v dejavnosti, v katere so bili prisiljeni sami ali pa nasprotno – so jih želeli oziroma pogrešali. Tu gre za ponavljanje negativnega vzorca vzgoje.

Šole ponujajo veliko število interesnih dejavnosti: literarni krožek, računalniški krožek, likovna delavnica, zeliščarska delavnica, tekmovanje Vesela šola, judo, filmski abonma, gledališki krožek, pevski zbor, folklor, odbojka, nogomet, šah, novinarski krožek in šolski radio, bralne urice, ritmična gimnastika, kiparski krožek, lutkovni krožek, šolski časopis, klekljanje, kuharski krožek, ročna dela, ... Dejavnosti se delijo na brezplačne in plačljive. Združeno v kategorije po področjih pa lahko starši z otroki izbirajo med: športnimi, kulturno-umetniškimi, družboslovnimi, naravoslovno-tehničnimi, ... Na podlagi teh področij se otroku izoblikujejo zanimanja in vrednote, ki so kasneje odločilne pri izbiri študija in zaposlitve. Naj še enkrat poudarim, da so v tem obdobju pri izoblikovanju odnosa do praktičnega usposabljanja oziroma neformalnega izobraževanja odločilni starši, saj se otrok še ne zaveda, kakšna znanja bo potreboval čez deset in več let. Vrednote v pravem pomenu besede se namreč izoblikujejo šele v obdobju adolescence (Lešnik, 1996, str. 36).

Razloge za vključevanje lahko povežemo z dejavniki. Ti se delijo na psihološke in sociološke. Kot vemo, so psihološki dejavniki tisti notranji, sociološkim pa pravimo tudi zunanji dejavniki. Na psihološke dejavnike učenec oziroma študent najlažje vpliva. Mednje sodijo sposobnosti – tisto, kar posameznik zmore, motivacija – tisto, kar posameznik hoče, ter navade in znanje, kar predstavlja tisto, kar posameznik zna. Pomembne so tudi osebne značilnosti in seveda inteligentnost. Kasneje pride do izraza tudi čustvena inteligenca (Musek & Pečjak, 2001, str. 152). Socialni dejavniki izvirajo iz posameznikovega ožjega ali

širšega okolja. Mednje prištevamo tako ekonomski položaj družine kot preskrbljenost z učnimi pripomočki (zvezki, knjige, računalnik). Prav tako sodi v to kategorijo tudi dejavnik organizacije šolstva in posledično učni načrti ter načini poučevanja (Musek & Pečjak, 2001, str. 152).

Vse zgoraj naštetu vpliva v enaki meri tako na formalno kot tudi na neformalno izobraževanje. Pri psiholoških dejavnikih bi kot razlog vključevanja v praktično usposabljanje izpostavila predvsem posameznikove motive. Skoraj enako pomembno vlogo pa igrajo tudi izkušnje iz otroštva oziroma vzgoja, ki jo je bil posameznik deležen. Med sociološkimi dejavniki izstopata dejavnika izobraževalne politike ter značilnosti družbe. Skupaj tvorita razlog, zaradi katerega se mladi še vedno ne odločajo vstopiti v dejavnosti zaradi izkušenj – država kot taka oziroma njene institucije še niso našle orodja ali merila, s katerim bi vrednotile neformalno izobraževanje v podobni meri kot formalno. Ravno zato je predstava o praktičnem usposabljanju med mladimi še vedno napačna.

Pomembnost študijskih krožkov se skriva v majhnih skupinah, ki so organizirane s strani mentorjev (ACS, 2017). Skupine so kar najbolj raznovrstne glede na področja. V otroških letih se na podlagi teh področij že izoblikujejo zanimanja in vrednote, ki so kasneje odločilne pri izbiri študija in zaposlitve, kar je osnovna korist udeležbe v krožkih (Lešnik, 1996, str. 44). Druge prednosti pa so v veliki meri odvisne od področja, v katero sodi krožek. V športno področje sodijo vsi športi – na primer odbojka, ples, nogomet, judo, ... Otroci, ki se že v osnovni šoli začnejo ukvarjati s športom, pogosto nadaljujejo na tekmovalni ravni, neredki pa se tudi odločijo za študij na Fakulteti za šport. Glavna kompetenca, ki jo mladi pridobijo s športom, je vsekakor disciplina oziroma samodisciplina, ki je izjemnega pomena pri delovnih navadah in obvladovanju stresa, oboje pa sodi pod razloge za vključevanje v neformalno izobraževanje (Lukšič, 2006, str. 8-9). V začetku vrednote zgolj vključujemo v svoj način življenja in jih delno prirejamo svojim potrebam. Sčasoma pa te vrednote vzamemo za svoje in postanejo del nas. Na ta način pridobljena samodisciplina iz otroštva postane podzavestna (Bizjak v: Šalej, 2009, str. 1). Kulturno-umetniško področje vključuje pevski zbor, likovni in kiparski krožek ter razne inštrumente, podobno kot v glasbeni šoli. Za to področje se odločijo starši, ki menijo, da je njihov otrok umetniško nadarjen. Na nadarjenost vplivata intelektualna aktivnost in motivacijska tendenca (Dobnik, 1998, str. 7). Na oboje je mogoče vplivati in zato otroka pogosto tudi sočasno z osnovno šolo vpišejo v nižjo glasbeno šolo. Če jim je všeč, se lahko v nadaljevanju odločijo za srednjo glasbeno šolo ali konservatorij. Poznamo tudi terciarno izobraževanje v obliki akademij, tako da je to nova možnost, ko neformalno izobraževanje postane oblika oziroma možnost zaposlitve.

Med družboslovne krožke sodijo šolski časopis, novinarski krožek in podobno. Tem učencem so bližje študiji na Fakulteti za družbene vede in postanejo novinarji, pa tudi pravniki.

Naravoslovno-tehnično področje vključuje razne ekološke, kuharske in biološke ter kemijske krožke. Zanimivi so jim medicina, laboratoriji, narava. Kot vidimo, krožki vzbudijo naša zanimanja in s tem se že zelo zgodaj odločimo, kaj bi radi počeli v življenju. To se pokaže predvsem, če nekoč postane krožek pravzaprav naša zaposlitev, način preživljanja.

3.2 UČENJE TUJIH JEZIKOV

Med krožki nisem naštel tujih jezikov, čeprav ravno tako sodijo med interesne dejavnosti, ki jih ponujajo vrtci in šole, saj si zaslužijo povsem svojo kategorijo. Vsekakor prinašajo mnogo prednosti, ki so poleg konkurenčne prednosti na trgu dela koristne tudi za zasebno življenje vsakega posameznika. Kot prvo prednost bi izpostavila, da tuji jeziki prinašajo nov pogled na svet. Splošno znano je namreč, da spoznavanje tujih kultur bogati, spoznavanje oziroma učenje tujega jezika pa pravzaprav sodi h kulturi. Razširjanje obzorij otroku prinaša nova znanja, ki skozi vzgojo in izobraževanje odigrajo pomembno vlogo tudi za razvoj države. Vse to vsebuje pojem internacionalizacije, ki spodbuja mednarodno sodelovanje (Lenc, A., Slapšak, U., 2016, str. 23). Vključene so mnoge institucije, ki s svojimi programi pripomorejo k izboljšanju kakovosti na vseh ravneh izobraževanja. CMEPIUS je Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja, ki izvaja programe štipendiranja. Sodelujejo tako z institucijami kot s posamezniki. Prek institucij nudijo izobraževanja na vseh ravneh, torej vse od šolskega izobraževanja prek poklicnega in visokošolskega izobraževanja do izobraževanja odraslih. Posameznikom zavod nudi podporna orodja, s katerimi usposabljujejo in nadgrajujejo kvalifikacije, torej kompetence vseživljenjskega učenja (CMEPIUS C. R., 2017).

Učenja tujih jezikov se lahko lotimo že v vrtcu, ko poteka učenje skozi igro in sličice. Mogoče se to marsikaterim staršem zdi izguba denarja in časa, saj otrok še ni dovzeten za tovrstno znanje. Po drugi strani pa pravijo, da je pri majhnih otrocih senzorični kanal bolj razvit kot pri odraslih in si zato s poslušanjem zapomnijo mnogo več kot kasneje, ko ta kanal postaja ožji. Kasneje se lahko prav tako v obliki krožkov vključimo v učenje tujih jezikov v osnovni šoli. Tu pa se že med rednim šolanjem vsak otrok prej ali slej vsekakor sreča z vsaj enim tujim jezikom. Pri nas je to po navadi angleščina. Večina osnovnih šol pa v višjih razredih ponuja tudi drugi tuj jezik v obliki izbirnih predmetov. Pravijo tudi, da se ob učenju tujih jezikov izboljša znanje materinščine. To pripisujejo povečevanju pozornosti in preusmerjanju, sočasno pa tudi možganski rasti (Regina, 2013).

Plačljivi možnosti učenja tujih jezikov sta še v okviru jezikovnih šol ter jezikovnih potovanj. Tu gre pogosto za relativno visoke zneske, saj ponujajo intenzivne tečaje. Potekajo zgolj enkrat do dvakrat tedensko, a je zaradi manjših skupin pridobivanje znanja mnogo hitrejše in tudi učitelji oziroma lingvisti se lahko mnogo bolj posvetijo vsakemu posamezniku. Jezikovna potovanja pridejo v poštev, ko je mladostnik že samostojen oziroma vsaj sposoben iti na pot brez staršev – po navadi to obdobje sovpada z vpisom v srednjo šolo, torej nekje s starostjo petnajstih let ali še kasneje. Na potovanjih se mladostnik uči jezika v naravnem okolju, z govorcami materinščine. Pogosto je tovrstno pridobivanje znanja veliko bolj uspešno kot v učilnici, a terja velik strošek, zato si ga mnogi ne morejo privoščiti (Pearson, 2014).

Menim, da ni potrebno poudarjati, kolikšno konkurenčno prednost predstavlja znanje tujih jezikov na trgu dela. Danes je aktivno znanje vsaj enega tujega jezika, zlasti angleščine, že praktično samoumevno, ravno tako kot formalno izobraževanje. Konkurenčno prednost za delodajalca posameznik predstavlja šele z znanjem dodatnih tujih jezikov. Posebej zanimivi

so posamezniki, ki znajo katerega izmed bolj eksotičnih tujih jezikov – kitajščino, nizozemščino, švedščino, ruščino, ... Gre za tuje jezike, ki še niso toliko popularni. Posamezna podjetja pa tudi določajo pogoje znanja tujih jezikov za zasedbo delovnih mest glede na državo, s katero poslujejo. Ogromno jim namreč pomeni, da bi s poslovnimi partnerji lahko poslovali v njihovi materinščini. Če se kandidat znajde v stresni in nepričakovani situaciji, je to jasen dokaz, da obvlada področje dela (Plašintović, 2014 str. 1-45).

Če povzamem gre torej pri tujih jezikih predvsem za konkurenčno prednost na trgu dela in spodbujanje delovanja možganskih celic. Zanimivo je predvsem znanje eksotičnih jezikov, na primer ruščine in kitajščine.

3.3 ŠPORTNO TRENERSTVO MLAJŠIH

Športnega trenerstva se pogosto lotijo bivši športniki, tisti, ki so se poškodovali ali pa niso dosegli samega vrha v svoji disciplini, zato si želijo uspeti v vlogi trenerja. Posameznik, ne glede na zvrst športa, vedno prične z nazivom »vaditelj«. Ta vloga predstavlja prvo stopnjo pridobitve naziva. Pogoj za športno trenerstvo je zgolj potrdilo o usposobljenosti, ki ga izda nosilec usposabljanja (30. člen ZSpo). Zavedati se je potrebno, da gre tu za rekreativno vadbo, ki sodi med interesne dejavnosti, in ne za tekmovalno raven. Vseeno pa lahko posameznik pridobi izkušnje najprej na tej ravni, nato pa se odloči za 2. stopnjo pridobitve naziva – postane »inštruktor«. S tem nazivom že lahko sam vodi vadbe. Princip je isti tako npr. pri plavanju kot pri pilatesu. Razlika je zgolj pri delu z mladoletniki; pri tem je potrebno tudi potrdilo o nekaznovanosti. Vlagatelj ga pridobi na Ministrstvu za pravosodje (Sodstvo Republike Slovenije, 2014). V primeru želje po treniranju tekmovalnega športa pa posameznik potrebuje 3. stopnjo naziva, s čimer postane »trener«, ali pa športno izobrazbo, torej diplomu Fakultete za šport s programa športnega trenerstva oziroma drugih dveh sorodnih programov (športne vzgoje ali kineziologije).

Športno trenerstvo je ena izmed redkih oblik neformalnega izobraževanja, ki lahko posamezniku sama po sebi priskrbi zaposlitev. Kot sem že povedala, neformalno izobraževanje predstavlja pridobivanje izkušenj in znanj, ki nam bodo v pomoč in konkurenčno prednost ob vstopu na trg dela. Pri športnem trenerstvu lahko posameznik ustanovi s. p., torej postane samostojni podjetnik, ali pa ustanovi društvo (MNZ, 2017). Na ta način njegov hobi postane poklic oziroma služba, sredstvo za preživljanje.

Z drugega vidika pridobi posameznik mnogo koristnih kompetenc. Naj se vrnem h Kompetenčnemu modelu, ki izpostavi ključne kompetence (Stare, 2007, str. 6). Pri trenerstvu lahko pridobimo skoraj vse izmed naštetih. Organiziranje je kompetenca, ki jo pridobimo med načrtovanjem treningov ter, na dolgi rok, načrtovanja letnega plana. Vodenje je naslednja kompetenca, s katero se naučimo postaviti meje, pravila ter pravzaprav postati avtoriteta (kljub temu, da je v očeh otrok to veliko lažje kot pred zaposlenimi, je princip enak). Pri ustvarjalnosti gre za preseganje rutinske togosti ter

spodbujanje timskega dela, kar je ključnega pomena pri treniranju mlajših otrok – na začetku osnovne šole. Tudi ostale štiri kompetence pridejo brez dvoma do izraza, kljub temu da marsikdo ne bi videl povezave.

Kot zadnjo prednost bi še izpostavila, da se naučimo delati z otroki, kar je prav tako kompetenca. Koristi predvsem v zasebnem življenju, ko imamo lastne otroke. V službi pa, če smo na položaju vodje v smislu animiranja, kot zaposleni pa pri predstavljanju svojega dela – povzemanju informacij in podobno. Vsekakor zelo koristno in hkrati prijetno usposabljanje, ki bi ga priporočila vsakemu.

Če povzamem, je športno trenerstvo sorodno krožkom s športnega področja. Sposobnost, ki jo pridobijo mladi, je predvsem discipliniranost. Neredkim pa uspe v tej meri, da njihov hobi, občolska dejavnost, postane brez formalne izobrazbe njihova zaposlitev. Pri športnem trenerstvu je dodatna kompetenca tudi delo z otroki, ki koristi v zasebnem življenju.

3.4 TUTORSTVO

S tutorstvom se spoznamo šele na fakulteti. Vsak, ki je bil kadarkoli med študijem tutor, lahko iz prve roke pove, koliko novih znanj je pridobil. Javno nastopanje in zgoščeno podajanje informacij na sestankih ter predstavljanje novih programov študentom so vsekakor odlične priložnosti, s katerimi kot tutorji pridobimo na strokovnosti ter dojemanju sebe (Wallace, 2008, str. 17).

Ker večini (predvsem mladim, ki še ne obiskujejo fakultete) beseda ni poznana, sem se odločila, da to obliko praktičnega usposabljanja predstavim s pomočjo Slovarja slovenskega knjižnega jezika. Pod besedo »tutorstvo« se skriva geslo »varuštvu, skrbništvo«, kar pravzaprav povzame to, kar tutorji predstavljamo ostalim študentom. V primeru, da potrebujejo pomoč, smo prvi v vrsti, na kogar se lahko obrnejo.

Poznamo več vrst tutorstva: uvajalno tutorstvo, predmetno tutorstvo, tutorstvo za študente s posebnim statusom, tutorstvo za tuje študente, tutorstvo za obvezno prakso ter raziskovalno tutorstvo. Uvajalno tutorstvo je namenjeno brucem, torej študentom prvega letnika. Tutorji so jim na voljo, da se lažje znajdejo v novem načinu življenja. Pomoč vključuje vprašanja o študentski prehrani, kako delujejo boni, pa tudi glede prevoza, kar zanima predvsem tiste, ki so se preselili v študentski dom in Ljubljane ne poznajo. Prav tako so pogosta vprašanja glede količine snovi, od kod se učiti za izpite in kateri so načini opravljanja izpitov. Največjo težavo pa jim vsekakor predstavlja komunikacija s profesorji, pri čemer tutorji toliko bolj krepimo svoje komunikacijske sposobnosti in socialne kompetence. Naslednja vrsta tutorstva je predmetno tutorstvo, ki je namenjeno vsem letnikom in za vsak predmet. Predmetni tutorji imajo največ dela pred izpiti, saj pogosto nudijo dodatna srečanja, na katerih ponavljajo snov ali pa rešujejo izpite prejšnjih let. Tutorstvo za študente s posebnim statusom vključuje tako študente s posebnimi potrebami kot tudi študente športnike. Oboji so upravičeni do posebnih pravic, zato je vsako leto najbolj pomembno srečanje, na katerem zgoščeno predstavimo njihove pravice, hkrati pa

poudarimo, da ne gre za izkoriščanje statusa, temveč zgolj za prilagajanje študija obveznostim (v primeru športnikov) in zdravstvenim težavam (v primeru študentov s posebnimi potrebami). Tudi študentom s statusom predstavlja največjo težavo ravno komunikacija s profesorji. Podobna oblika tutorstva je tutorstvo za tuje študente. Tem študentom pogosto nudimo učenje slovenskega jezika, sicer pa je pogoj in pridobljena kompetenca aktivno znanje angleščine. Kot še zadnja oblika tutorstva, ki jo naša fakulteta ponuja, veliko drugih fakultet pa še ne, je tutorstvo za obvezno prakso. Vključuje pomoč pri izbiri organizacije, v kateri bo študent opravljal prakso, ter kasneje tudi napotke za izdelavo problemske naloge kot zaključka prakse (FU, 2017).

Tutorji dobivajo raznovrstne prošnje, od tega, če lahko napišejo seminarsko nalogo, do tega, če lahko v njihovem imenu napišejo elektronsko pošto profesorju. Vse to je zgolj potrdilo tutorju, da uspešno opravlja svoje delo, saj je smisel tutorstva to, da si študenti upajo pristopiti, nas vprašati, prositi za pomoč. Koristni so seminarji za tutorje na temo promocije tutorstva, torej, kako tutorstvo približati študentom in ugotovitve, da so take predstavitve, kot jih izvajamo tudi na naši fakulteti začetek vsakega leta, najboljši način zblizanja s študenti tutorandi. Pri tem vsi pridobivamo na socialnih kompetencah, kot so timsko delo ter mreženje in vplivanje: vsekakor koristni sposobnosti za delo v organizacijah, ki zahtevajo veliko sodelovanja in komunikacije.

Ugotovili smo, da je tutorstvo najbolj formalna oblika praktičnega usposabljanja, saj se odvija na fakulteti, kot formalni obliki izobraževanja. S tutorstvom se mladi naučijo podajanja informacij, nastopanja pred javnostjo (Wallace, 2008, str. 24). S spoznavanjem in vzpostavitvijo vezi, odnosov pa pridobijo tudi kompetenco mreženja in vplivanja (Stare, 2007, str. 10).

3.5 PRAKSA

Praksa kot še zadnja izmed oblik praktičnega usposabljanja pride do izraza pri prav vsakem posamezniku. Prav vsak se namreč sreča s prakso – nekateri prej (če so se vpisali v srednje oziroma strokovne šole), tisti, ki so hodili na gimnazijo, pa se s prakso srečajo šele na fakulteti. Med fakultetami pa seveda prihaja do odstopanj. Nekatere fakultete, kot na primer Fakulteta za socialno delo, imajo prakso v predmetniku vsakega letnika, pri nas in na večini drugih fakultet pa praksa sodi v predmetnik zadnjega letnika.

Znanje, pridobljeno s prakso, je koristnejše od vseh predavanj, saj posameznik pridobi realno predstavo o organizaciji, o kateri se je učil med predavanji. Šele skozi delo v organizaciji lahko posameznik ugotovi, ali je tovrstno delo res primerno zanj (Petkovšek Štakul, 2014). Ali se vidi na takem delovnem mestu tudi čez deset, dvajset let. V nasprotnem primeru mogoče ni izbral primerne študija. Mogoče bi bilo bolje, da bi fakultete že v prvem letniku v predmetnik vključile vsaj teden prakse. S tem bi posameznik že takoj na začetku študija ugotovil, ali bo nadaljeval študij v tem programu. Hkrati bi dosegli manjši upad študentov in bolj zagrete študente.

Pri praksi gre predvsem za povezavo usvojenega teoretskega znanja s praktičnim delom (Selinšek, 2012, str. 30-34). To nam omogoča boljše dožemanje in zapomnitev, kar je bistvena prednost praktičnega usposabljanja pred klasičnim učenjem. Stvari in dejavnosti, ki jih poskusimo sami, nam dalj časa ostanejo v spominu – tudi če nismo izkustveni učni tip. Telo si namreč zapomni samo od sebe, zapomni si gib, ki sočasno z besedo ustvari trajnejšo možgansko povezavo, kot če bi besedo zgolj slišali (morda niti ne povsem zbrani in bi jo preslišali).

Drži pa dejstvo, da vsak posameznik doživlja enako situacijo na svoj način. Vsak ima namreč določeno stopnjo predznanja, ki predstavlja temelj doživljanja – tako situacij kot drugih oseb in socialnih stikov (Garvas, 2010, str. 37). Glede socialnih stikov pa je pomembna kompetenca organizacijsko vzdušje, ki vključuje medosebne odnose in poslovanje s strankami (Stare, 2007, str. 9). Obe omenjeni kompetenci študent ob opravljanju prakse pridobiva pravzaprav vsakodnevno. Pri medosebnih odnosih gre za spoštljive odnose in graditev pozitivnega vzdušja, tudi zaupanja. Na praksi ima v okviru te kompetence študent največ stika s svojim mentorjem, mentorico, od katere se lahko veliko nauči, hkrati pa se lahko razvije tudi sodelovalni odnos – ko študent doseže tako stopnjo zaupanja, da marsikatero opravilo naredi namesto svojega mentorja. S tem je cilj prakse dosežen. Po drugi strani se študent v okviru prakse prvič sreča s strankami. »Poslovanje s strankami« je druga izmed večščin kompetence, ki jo študent pridobi na praksi v največji meri. Pri odnosu do strank je ravno tako ključnega pomena spoštovanje. Poslovni bonton in določena stopnja distance sta koristna napotka, ki se ju študent nauči. Včasih pa je potrebno tudi marsikaj preslišati in se imeti pod kontrolo, kar sodi h kompetenci čustvene inteligence.

Naj še poudarim, da ima študent na praksi veliko možnosti za kasnejšo redno zaposlitev, saj delodajalec vidi, kako deluje v različnih situacijah, kako uspešni so rezultati njegovega dela in kako ga dojemajo stranke. Vse to so konkurenčne prednosti pred tistimi kandidati, ki jih delodajalec vidi zgolj na nekajminutnem razgovoru (Perinčič, 2012, str. 25).

Če povzamem je praksa oblika praktičnega usposabljanja, ki jo ponujajo organizacije formalnega izobraževanja. Mladim ponuja povezavo teorije s prakso. Torej možnost, da pridobljeno znanje uporabijo v praksi – v življenjskih situacijah (Selinšek, 2012, str. 30-34). Poleg tega je pomembna kompetenca organizacijsko vzdušje, ki vključuje medosebne odnose in poslovanje s strankami. Pri medosebnih odnosih gre za spoštljive odnose in graditev pozitivnega vzdušja, tudi zaupanja (Stare, 2007, str. 9). Pri odnosu do strank je spoštovanje ravno tako ključnega pomena. Poslovni bonton in določena stopnja distance sta koristni veščini.

3.6 RAZLOGI ZA KORISTNO PREŽIVLJANJE PROSTEGA ČASA

3.6.1 ZASLUŽEK

Kapital oziroma zaslužek predstavlja eno glavnih osi, okrog katerih se vrti ekonomija, gospodarstvo oziroma praktično ves svet. Francoski ekonomist Thomas Piketty (2015) se v

svoji knjigi loteva povsem aktualne tematike, ki predstavlja osrednjo težavo marsikaterega državljana in večine študentov (Piketty, 2015, str. 1-768). Vendar pri tem ne gre zgolj za denar kot tak, gre tudi za povečanje lastne vrednosti, posameznik se drugače počuti, postane koristen za okolje (Ivančič, 1999, str. 259-274).

Tudi pri študentih je želja po kapitalu ogromna. Pogosto sovпада z željo po osamosvojitvi. To je tudi razlog, zakaj si večina mladih izbira študentsko delo na podlagi urne postavke in ne razmišljajo, kaj jim bo koristilo na dolgi rok.

3.6.2 DELOVNE NAVADE

Delovne navade kot razlog vključevanja v obšolske dejavnosti so v veliki meri bolj razlog na strani staršev. Ko vzgajajo svoje otroke, kar hitro pomislijo na delovne navade oziroma samodisciplino – zanima jih, s katero dejavnostjo se ta sposobnost oziroma kompetenca pridobi. Do izraza pride namreč že zelo zgodaj – pri pisanju domačih nalog (Žerovnik, 1994, str. 7).

Kasneje, v nadaljevanju šolanja, torej na terciarni ravni, so ravno delovne navade tiste, ki ločijo uspešne študente od tistih, ki obupajo. Druga pomembna kompetenca, ki ima prav tako ogromen vpliv na študenta, pa je obvladovanje stresa, meni ga. Mojca Lukšič, dipl. socialna delavka (2006). Obe omenjeni kompetenci si posameznik kar najustreznejše lahko pridobi v svojem prostem času – z izbranimi obštudijskimi dejavnostmi, ki krepijo tovrstne sposobnosti (Lukšič, 2006, str. 8-9).

3.6.3 IZKUŠNJE

Izkušnje so tisti razlog za vključitev, ki sem si ga želela slišati od študentov. Pričakovanja so bila utopična, namreč, ko bomo dosegli dovolj visoko stopnjo, bo trg dela postal povsem drugačen. Delodajalci namreč štejejo pod »izkušnje« zgolj delo na isti stopnji izobrazbe, kot je zahtevana na razpisu. S tem leta dela na študentskem servisu ne štejejo nič. Kljub vsemu se večina študentov odloča za študentsko delo. Predstavlja nekakšno »neformalno pridobivanje izkušenj«. Ravno to pa vključuje pridobivanje kompetenc, ki prispevajo k osebnemu razvoju in kasneje predstavljajo konkurenčnost na trgu dela, tako da ima študent vseeno možnost, da skozi svoje kompetence naredi vtis na delodajalca; le-ta mu ponudi možnost, da se izkaže in posameznik je dosegel pravzaprav enako, kot če bi delodajalcu predložil formalne izkušnje.

3.6.4 SOCIALIZACIJA

Kot še zadnji pogost razlog za vključitev v obšolske in obštudijske dejavnosti bi izpostavila socializacijo. Sodi med zunanjem dejavnike, torej dejavnike okolja (Musek & Pečjak, 2001, str. 246).

Socializacija namreč pomeni prilagajanje družbi, vključevanje in sprejemanje njene kulture. Na enak način poteka socializacija v nekem krogu ljudi, ki jih ne poznamo, kot v nekem novem okolju – tuji državi. Spoznati moramo njihov način delovanja življenja, pravila in

norme ter jih vzeti za svoje. V nasprotnem primeru se ne bomo mogli vključiti (Godina, 1998, str. 115).

Kompetenca, ki jo mladi pridobijo v okviru socializacije, je ravno »mreženje in vplivanje«, torej vzpostavitev vezi oziroma stikov. Prav tako ima socializacija vpliv na nastopanje pred občinstvom – javno nastopanje (Stare, 2007, str. 10).

Med sociološkimi dejavniki izstopata predvsem dejavnik družbe in dejavnik države, politike. Pod vpliv družbe spadata sprejemljivost do drugačnosti in odprtost za spremembe. Še bolj pomemben pa je vpliv izobraževalne politike, ki vzpostavlja organizacijo šolstva (Tavčar Krajnc & Musil, 2006, str. 111).

3.7 PRIDOBLEJENE KOMPETENCE

Kompetence bodočega zaposlenega so tiste odločilne na trgu dela, pri čemer je mnenje delodajalcev oziroma njihova ocena posameznih prednosti ključna ob vstopu na trg dela. Delodajalci so zainteresirani za diplomante – mlajšo delovno silo – ravno zaradi najnovejših strokovnih znanj. Hkrati pa prinašajo svež val energije. Široko strokovno znanje sodi med pričakovanja delodajalcev in zato ne predstavlja nikakršne konkurenčne prednosti. Strokovnjaki menijo, da prav tako ni najpomembnejše, kateri študijski program je diplomant končal, ampak katera vsa znanja je pridobil med študijem. Ob izbiranju med več kandidati s podobno izobrazbo in strokovnim nazivom bodo delodajalci povprašali po kandidatovih kompetencah. Izstopala bodo zelo specifična znanja, osebnostne značilnosti in sposobnost timskega dela. Na delodajalca pa kandidat lahko naredi vtis tudi s svojimi vrednotami. Med njimi izstopata predvsem poštenost in pripadnost. Vse naštetje kompetence lahko kandidat pridobi v času interesnih dejavnosti – praktičnega usposabljanja in se ob tem pravzaprav zabava, družijo s prijatelji (Perinčič, 2012, str. 12).

Za mnenje sem povprašala še direktorja Centra za socialno delo Ljubljana Šiška Mateja Babška (2017). Naštel je naslednje kompetence: smisel za delo z ljudmi, nekonfliktnost, sposobnost kritičnega razmišljanja, inovativnost, samostojno iskanje informacij, računalniška pismenost, praktične izkušnje, samostojnost, sposobnost načrtovanja, strateško razmišljanje, uporaba teorije v praksi (Babšek, 22. 5. 2017, intervju). Predvsem smisel za delo z ljudmi in nekonfliktnost sta vsekakor nujno potrebni kompetenci pri delu na centrih za socialno delo, čeprav so pravzaprav vse naštetje kompetence tako splošne, da jih lahko kandidati za zaposlitev vzamemo na znanje.

4 EMPIRIČNA ANALIZA: TRENUTNO STANJE MED SLOVENSKIMI ŠTUDENTI

Za potrebe analize trenutnega stanja med študenti – torej ugotavljanja, kolikšen delež študentov se trenutno udeležuje raznih praktičnih usposabljanj, sem uporabila metodo anketnega vprašalnika. Pri tem sem se poslužila kvantitativne metode. Na podlagi odgovorov anketirancev sem naredila spodnje grafe, s katerimi jasno prikazujem trenutno stanje.

Z empirično analizo sem preverjala naslednje hipoteze:

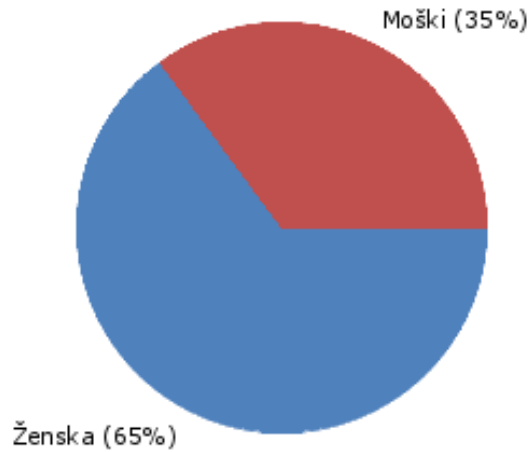
- 1) Ne glede na to, da je praktično usposabljanje med študijem neobvezno, se večina študentov vseeno odloči zanj – za koristno preživljanje prostega časa.
- 2) Večina mladih se odloči za študentsko delo zaradi zaslužka in ne zaradi pridobivanja izkušenj (torej ne cenijo pomena praktičnega usposabljanja med študijem).
- 3) Razloga za vključevanje v neformalno izobraževanje sta predvsem zaslužek ter družba, velik vpliv pa ima tudi vzgoja.
- 4) Kljub temu, da se mladi zavedajo, kakšno prednost predstavljajo izkušnje ob vstopu na trg dela, se odločajo za dejavnosti, kjer je zaslužek večji, in ne dejavnosti, kjer bi pridobili več izkušenj in manj zaslužili.
- 5) Praksa se zdi študentom mnogo bolj zanimiva kot klasično pridobivanje znanja v učilnici – želeli bi si več takih priložnosti.

Zgoraj napisane hipoteze sem preverila v okviru naslednjih vprašanj. Zbiranje podatkov je potekalo preko spletne ankete 1KA, vprašalnik pa je bil odprt natančno dva tedna. Ustvarila sem ga 19. 5. 2017, do 2. 6. 2017 pa je anketo rešilo kar 224 študentov različnih fakultet na območju osrednje Slovenije, katerih struktura po spolu je prikazana spodaj. Anketni vprašalnik je obsegal 11 vprašanj zaprtega tipa. Pri večini vprašanj (z izjemo 6. in 9. vprašanja) je bil možen zgolj en odgovor. Anketiranci pa so lahko dodali svoj odgovor zgolj pri 6. vprašanju, kjer je bil na voljo tudi odgovor »Drugo«. Vprašalnik se začne z demografskima vprašanjema – vprašanje po spolu ter vprašanje po letniku študija. S tem sem želela najti povezavo med poznavanjem neformalnega izobraževanja ter letnikom študija. Torej, da so višji letniki bolj osveščeni o pomenu neformalnega izobraževanja kot bruci, ki so ravno začeli obiskovati fakulteto. Vprašanja 3 do 5 pripravljajo anketirance na področje raziskovanja v vprašalniku, nato pa so vprašanja 6 do 8 ključna pri raziskovanju udeleževanja mladih v okviru neformalnega izobraževanja. Za globlje razumevanje sem dodala še vprašanja 9 do 11, ki pravzaprav sprašujejo po specifičnih podpodročjih v razumevanju neformalnega izobraževanja. Vse skupaj tvori sliko mišljenja, torej trenutnega stanja med osrednjeslovensko mladino.

Pridobljene odgovore sem pregledala kar neposredno na spletni strani 1KA, nato pa jih v Excelu prikazala v stolpčnem in tortnem diagramu, dodala odstotke za boljše preglednost ter dodala svoje komentarje. Anketni vprašalnik prilagam na koncu svojega diplomskega dela kot prilogo.

VPRAŠANJE 1 – Spol?

Grafikon 1: Prikaz odgovorov na vprašanje 1

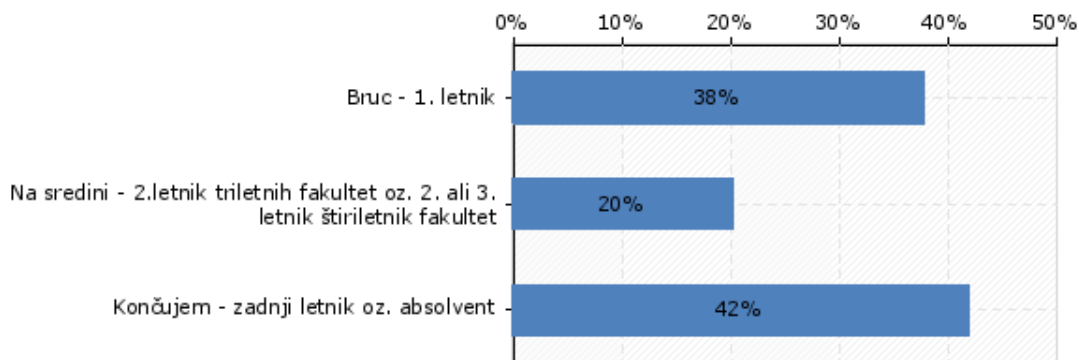

Vir: lasten, prikazuje vprašanje 1 (2017)

Kot je razvidno iz zgornjega grafikona, sta populacijo za moj anketni vprašalnik sestavljali približno dve tretjini žensk. Zgolj tretjina anketirancev je bila moškega spola. To na hipoteze sicer neposredno ne vpliva, vsekakor pa je izbira hobijev pri pripadnicah ženskega spola lahko drugačna, kot pri moški populaciji, tako da lahko kljub vsemu zatrdim, da tudi struktura po spolu vpliva na postavljene hipoteze – vsaj posredno.

VPRAŠANJE 2 - Kateri letnik študija si?

Grafikon 2: Prikaz odgovorov na vprašanje 2

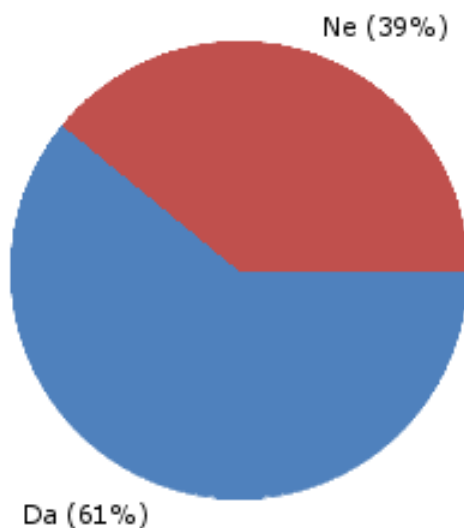

Vir: lasten, prikazuje vprašanje 2 (2017)

Zgornji grafikon je ključnega pomena, saj prikazuje strukturo populacije, torej anketirancev, glede na letnik študija. S tem pa je tudi pogojena stopnja znanja. Hipoteze so namreč zasnovane tako, da predpostavljam, da bruci, torej študenti prvih letnikov, še ne vedo za neformalno izobraževanje in kakšne prednosti lahko pridobijo z udeleževanjem. Kasneje pa se v času študija pri različnih predmetih spoznajo z alternativnimi oblikami praktičnega usposabljanja, torej možnostmi, ki so jim na voljo. Ravno zato je struktura mojih anketirancev kar najbolj optimalna: približno enako število prvih letnikov in zadnjih letnikov, s čimer sem skupaj z naslednjim vprašanjem dobila povezavo med letnikom študija in ozaveščenostjo s praktičnim usposabljanjem, torej neformalnim izobraževanjem.

VPRAŠANJE 3 - Si že slišal/-a za "neformalno izobraževanje"?

Grafikon 3: Prikaz odgovorov na vprašanje 3

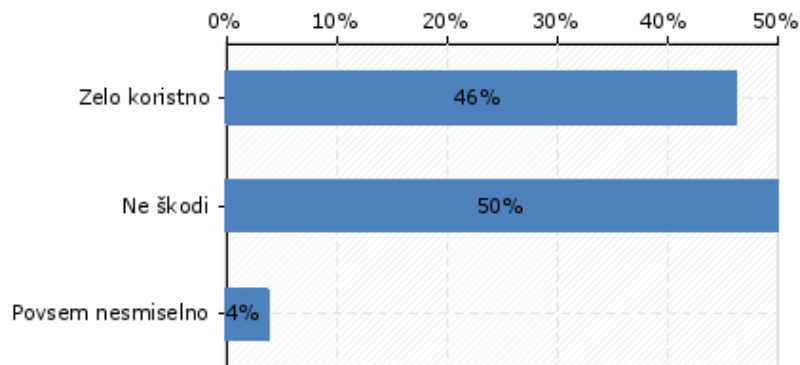

Vir: lasten, prikazuje vprašanje 3 (2017)

V povezavi s prejšnjim vprašanjem sem prišla do zaključka, da je trenutno stanje med mladimi presenetljivo boljše od pričakovanega. Iz zgornjega grafikona namreč lahko razberemo, da velika večina mladih vseeno ve za obstoj neformalnega izobraževanja, kar je že prvi korak k želji po družbi, ki bi znala ceniti pomen tovrstnega pridobivanja kompetenc. V svoji raziskavi so Vrečko Ilc, Pušnik in Banjac (2016) poudarjali, da se spremembe začnejo pri posamezniku. Iz tega razumemo, da mora za začetek vsak dojeti oziroma izboljšati svoje obnašanje ter s tem prevzeti odgovornost (Vrečko Ilc, Pušnik & Banjac, 2016, str. 81). Iz mojih ugotovitev bi, kljub kar velikem deležu negacije, sodili, da smo na dobri poti. Sklepamo namreč lahko, da večji delež odgovorov »Ne« (torej da anketiranec še ni slišal za neformalno izobraževanje) lahko pripišemo brucem. Vzpostavi se povezava, o kateri sem govorila pri prejšnjem vprašanju, torej da res obstaja povezava med letnikom študija in ozaveščenostjo s praktičnim usposabljanjem.

VPRAŠANJE 4 - Kako koristno je po tvojem mnenju neformalno izobraževanje?

Grafikon 4: Prikaz odgovorov na vprašanje 4

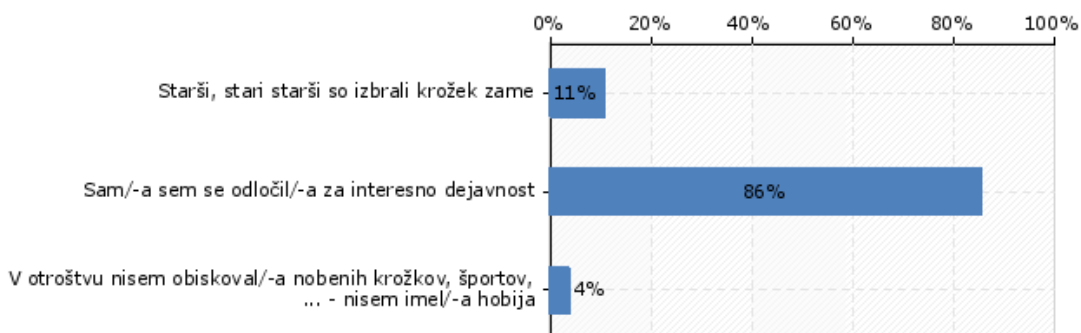

Vir: lasten, prikazuje vprašanje 4 (2017)

Razvidno iz zgornjega grafikona se skoraj vsi anketiranci zavedajo pomena neformalnega izobraževanja, kar pa seveda ne pomeni, da se vključujejo v tovrstne dejavnosti. S tem vprašanjem neposredno še ne morem potrditi nobene od hipotez, je pa vsekakor odlična priprava anketirancev na razmišljanje o mojem področju raziskovanja. Na podoben način pa so mlade vprašali tudi iz uredništva Mladinskega sektorja Slovenije, ki deluje pod okriljem Mladinske mreže MaMa. Intervjuvali so deset mladih, ki so povedali, da so večino znanj, ki jih zdaj uporabljajo, pridobili ravno v okviru neformalnega izobraževanja. Pomen mu pripisujejo v mnogo širšem obsegu, kot bi bilo pričakovano. Menijo namreč, da je koristno tudi za starejšo populacijo (Uredništvo Mlad.si, 2013). Ugotovitve so sicer iz konca leta 2013, vseeno pa je zanimivo spremljati napredek miselnosti slovenske mladine. Torej že takrat so večinoma mladi poznali koristi neformalnega izobraževanja in se vključevali v raznovrstne aktivnosti, zdaj – skoraj štiri leta kasneje – pa se še kar najdejo posamezniki, ki ne vidijo smisla v vključevanju v obštudijske dejavnosti.

VPRAŠANJE 5 - So te v otroštvu starši vpisovali v krožke ali si si lahko sam/-a izbral/-a interesno dejavnost?

Grafikon 5: Prikaz odgovorov na vprašanje 5

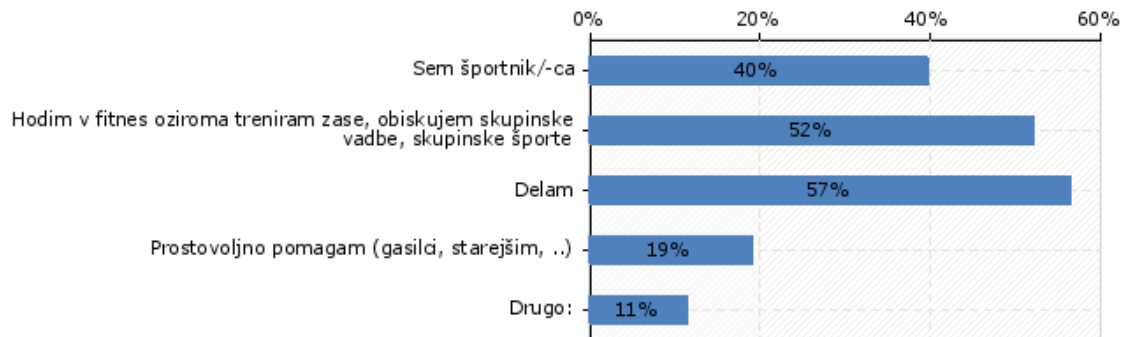

Vir: lasten, prikazuje vprašanje 5 (2017)

Kot sem obrazložila v teoretskem delu svojega dela, imajo v zgodnjem otroštvu starši odločilno vlogo pri izbiri dejavnosti in hobijev. Kljub temu, da je večina odgovorila, da so si sami izbrali interesno dejavnost, menim, da za tem stoji podzavestna prilagoditev želji staršev. Pri vsem skupaj pa moramo biti pozorni še na starost, ki jo vsak posameznik drugače dojema. Zgodnje otroštvo namreč sega zgolj do otrokovega vstopa v osnovno šolo, torej do starosti šest let – pri čemer vsi vemo, da se toliko nazaj dogodkov niti ne spomnimo, kaj šele, da bi se sami odločali. Večina anketirancev je pri odgovarjanju po vsej verjetnosti imela v mislih pozno otroštvo, ki obsega devet do dvanajst let stare otroke, ti pa že začenjajo sami zase izoblikovati želje, hobije.

VPRAŠANJE 6 - Imaš v svojem prostem času kakšen hobi/ dejavnost/ študentsko delo ?
(Možnih je več odgovorov)

Grafikon 6: Prikaz odgovorov na vprašanje 6

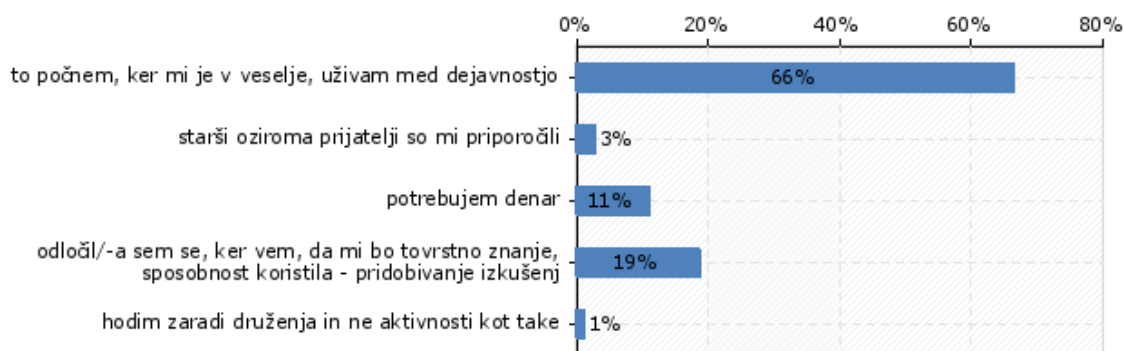

Vir: lasten, prikazuje vprašanje 6 (2017)

Odgovori glede obštudijskih dejavnosti so pravzaprav potrdili mojo prvo hipotezo: »Ne glede na to, da je praktično usposabljanje med študijem neobvezno, se večina študentov vseeno odloči zanj – za koristno preživljanje prostega časa«. Kot je razvidno, več kot polovica anketirancev dela, hkrati pa se večina tudi ukvarja s športom – nekateri resno, drugi zgolj rekreativno. Naj še izpostavim odgovore, ki so jih anketiranci našteali pod »Drugo«: tečajji tujih jezikov, gledališče, fotografija, petje, taborniki, glasba. Kot vidimo, sodijo našteje dejavnosti pod kategorijo krožkov, torej so se anketiranci lahko z njimi srečali že v zgodnjem otroštvu oziroma kasneje v osnovni šoli. Vse te dejavnosti spadajo pod alternativne oblike praktičnega usposabljanja, pri čemer vidimo, da imajo mladi na voljo res veliko različnih možnosti. Pri tej raznolikosti lahko nedvomno vsak najde nekaj zase, kar smo tudi potrdili z zgornjim vprašanjem. Mladinsko združenje Brez izgovora je leta 2014 analiziralo stanje med mladimi, ki so že takrat imeli na izbiro mnogo dejavnosti. S kar 66,2% so zatrdili, da v šoli ne dobijo dovolj znanja in v nadaljevanju našteali, kaj vse bi si še želeli znati, a tega v šolah ne učijo, kar je razlog, da se vključujejo v obšolske dejavnosti (Mladinsko združenje Brez izgovora, 2014). Ponovno poudarjam, da je trenutno stanje med mladimi presenetljivo boljše, kot pričakovano, torej da so poleg študiranja izredno dejavni. K trenutnemu stanju sodi seveda tudi ozaveščenost o obstoju neformalnega izobraževanja, kar smo ugotovili pri tretjem vprašanju mojega anketnega vprašalnika. Zaključujem, da ne samo, da se mladi vključujejo v obštudijske dejavnosti, tudi velika večina mladih ve za obstoj neformalnega izobraževanja.

VPRAŠANJE 7 - Na podlagi česa si si izbral/-a dejavnost, hobi iz prejšnjega vprašanja?

Grafikon 7: Prikaz odgovorov na vprašanje 7

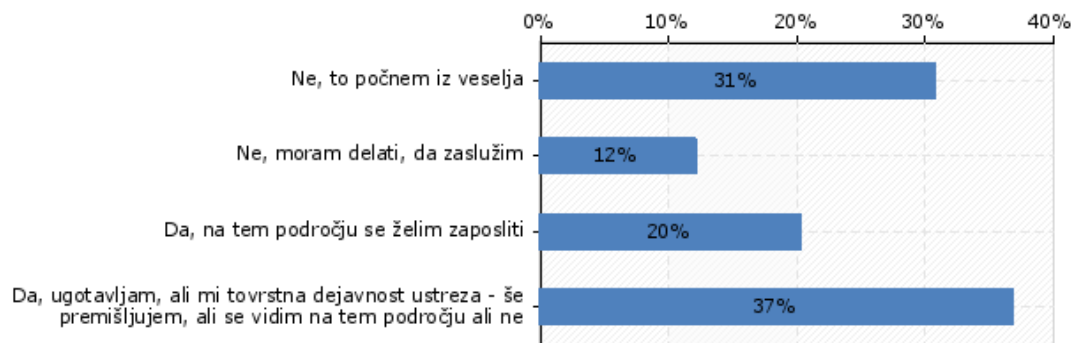

Vir: lasten, prikazuje vprašanje 7 (2017)

Vprašanje povprašuje po razlogu za vključevanje v obštudijske dejavnosti, tako da se navezuje hkrati na drugo hipotezo: »Večina mladih se odloči za študentsko delo zaradi zaslužka in ne zaradi pridobivanja izkušenj (torej ne cenijo pomena praktičnega usposabljanja med študijem)« ter na tretjo hipotezo: »Razloga za vključevanje v neformalno izobraževanje sta predvsem zaslužek ter družba, velik vpliv pa ima tudi vzgoja«. Glede na dobljene odgovore moram drugo hipotezo v celoti zavreči, saj se je izkazalo, da mladi kljub vsemu kažejo interes po pridobivanju izkušenj. Iz tega pa lahko tudi sklepamo, da se zavedajo, da lahko tudi z obštudijskimi dejavnostmi veliko pridobijo, kar pa bom še dodatno potrdila z grafom, ki prikazuje odgovore na naslednje vprašanje. Pri tretji hipotezi, ki neposredno izpostavlja razloge za vključevanje, pa je malo težje preceniti. Zgornji prikaz namreč kot razlog z veliko večino odgovorov anketirancev kaže na »dobro počutje«, kar pa ni dobesedno noben od naštetih razlogov iz moje hipoteze, tako da je tudi tretja hipoteza pri naslednjem vprašanju podrobneje obrazložena in opredeljena.

VPRAŠANJE 8 - Se zavedaš, kaj lahko pridobiš z obštudijskimi dejavnostmi?

Grafikon 8: Prikaz odgovorov na vprašanje 8

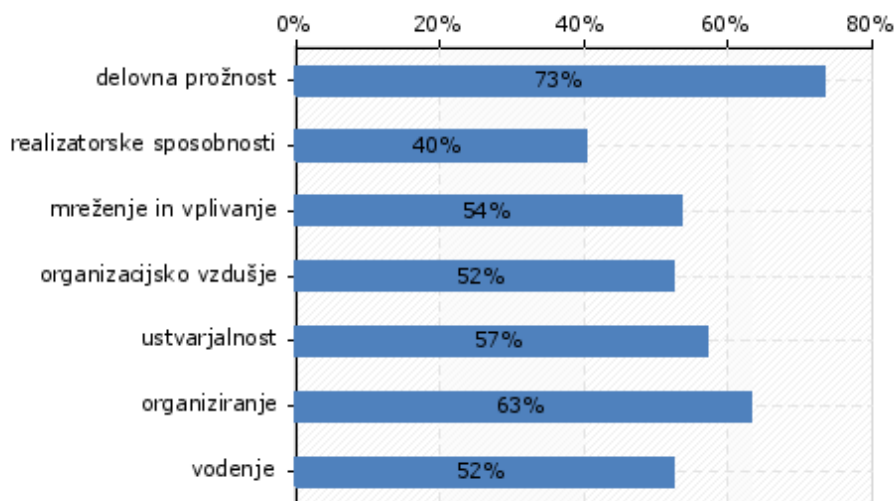

Vir: lasten, prikazuje vprašanje 8 (2017)

Pri tem vprašanju je smiselno združiti po dva odgovora skupaj, torej oba pritrditvena odgovora in oba odgovora, ki vprašanje zanikata. Ko združimo odgovore, dobimo sliko, ki jasno prikazuje, da se dobra polovica anketirancev zaveda, kaj lahko pridobijo z obštudijskimi dejavnostmi. To pomeni, da je nedvoumno, da moram drugo hipotezo, ki pravi: »Večina mladih se odloči za študentsko delo zaradi zaslužka in ne zaradi pridobivanja izkušenj (torej ne cenijo pomena praktičnega usposabljanja med študijem)« v celoti zavreči, saj se je izkazalo, da mladi kljub vsemu kažejo interes po pridobivanju izkušenj oziroma zaposlitvi v stroki, s katero se ukvarjajo že v času študija. Sicer pa je zanimivo, da je odgovor, ki izpostavlja zaslužek kot razlog vključevanja, pravzaprav zastopan v najmanjši meri. Ravno po razlogih pa sem se spraševala oziroma sklepala v tretji hipotezi: »Razloga za vključevanje v neformalno izobraževanje sta predvsem zaslužek ter družba, velik vpliv pa ima tudi vzgoja«. Kot sem ugotovila, je zaslužek zastopan v najmanjši meri, družba pa je le posredno mišljena v odgovoru: »Ne, to počnem iz veselja«. Ta odgovora pa skupaj ne obsegata niti slabe polovice, s čimer je tudi tretja hipoteza v celoti zavržena. Kljub vsemu je želja, ki sem jo izpostavila v teoretskem delu v poglavju z razlogi, da bi prav vsi oziroma vsaj skoraj vsi anketiranci izpostavili zgolj izkušnje kot razlog vključevanja. S tem bi tudi izkazali zrelost, kar bi bilo pri starosti dvajset let že pričakovati.

VPRAŠANJE 9 - V okviru projekta »Določitev kompetenc zaposlenih v javni upravi« je profesor dr. Stare s sodelavci izpostavil spodaj našteje kompetence. Premisli, katero izmed njih lahko pridobiš s svojo obštudijsko dejavnostjo/ študentskim delom. (Možnih je več odgovorov)

Grafikon 9: Prikaz odgovorov na vprašanje 9

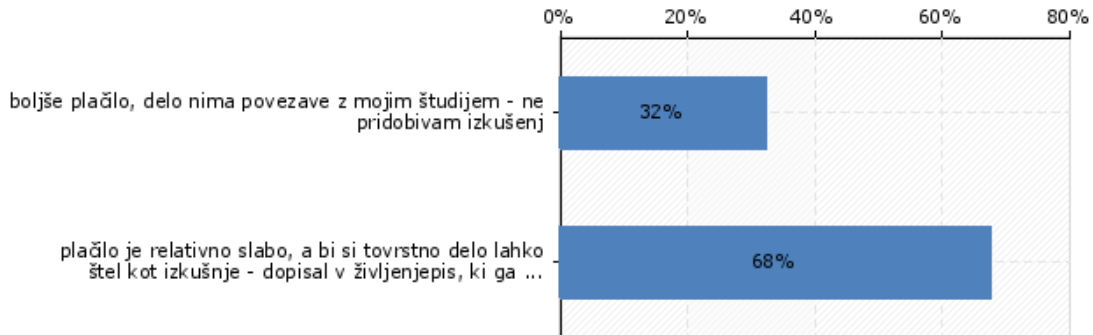

Vir: lasten, prikazuje vprašanje 9 (2017)

S tem vprašanjem sem predpostavila, da anketiranci vedo, katere vse sposobnosti in znanja pridobivajo z obštudijskimi dejavnostmi. Te lahko z nadpomenko poimenujemo kar »kompetence«, o čemer sem več pisala že v teoretskem delu v poglavju o neformalnem izobraževanju v Sloveniji. Odgovori na to vprašanje so me pravzaprav presenetili, saj sem pričakovala, da mladi obštudijske dejavnosti razumejo zgolj v kontekstu spoznavanja novih oseb, vzpostavljanja vezi in podobno. To vsebuje kompetenca »mreženje in vplivanje«, ki pa je bila v moji raziskavi zastopana kot komaj četrta. Študenti so izpostavili predvsem pridobivanje kompetence »delovna prožnost«. Ta odgovor je bil zastopan kar pri treh četrtinah anketirancev, kar pa je po mnenju mnogih delodajalcev tudi najbolj zaželena karakteristika, saj so spremembe in novosti na delovnem mestu stvar vsakdana. Naslednja kompetenca, ki jo študenti prav tako v veliki meri pridobivajo med obštudijskimi dejavnostmi, pa je »organiziranje«. Kot že rečeno, ta kompetenca pride do izraza bolj na delovnem mestu vodje, kar pa ni položaj študenta, ki ravno vstopi na trg dela. Kljub vsemu pod organiziranje sodi poleg organiziranja zaposlenih tudi organiziranje lastnih nalog in obveznosti, zato je ta kompetenca izjemnega pomena že v času študentskih let. Kot je razvidno iz grafikona 9, je mogoče prav vse kompetence pridobiti že s praktičnim usposabljanjem, s čimer dokazujem oziroma potrjujem, da je Kompetenčni model prof. dr. Stareta možno aplicirati tudi na področje neformalnega izobraževanja.

VPRAŠANJE 10 - Če bi dobil/-a na izbiro dve različni službi: ==> obkroži tisti opis, za katerega bi se odločil/-a, če bi predstavljal službi.

Grafikon 10: Prikaz odgovorov na vprašanje 10

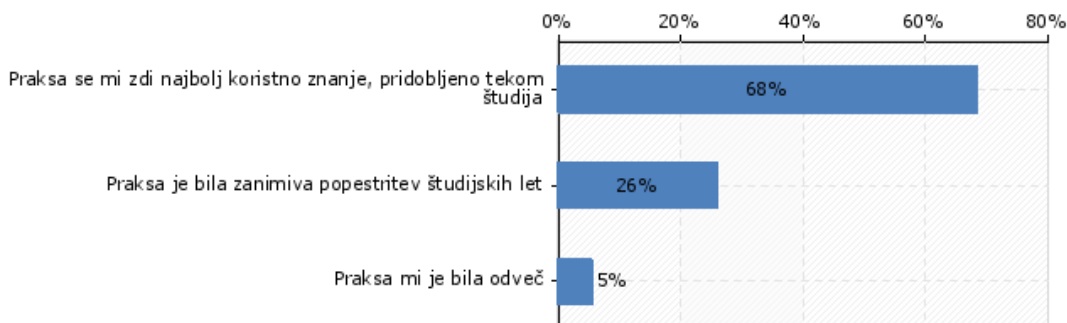

Vir: lasten, prikazuje vprašanje 10 (2017)

Odgovori, prikazani v grafikonu 10, so bili največje presenečenje mojega anketnega vprašalnika. Glede na literaturo strokovnjaki namreč sodobno družbo razumejo kot izrazito h kapitalu usmerjeno, na podlagi česar sem tudi zasnovala svojo četrto hipotezo: »Kljub temu, da se mladi zavedajo, kakšno prednost predstavljajo izkušnje ob vstopu na trg dela, se odločajo za dejavnosti, kjer je zaslužek večji, in ne dejavnosti, kjer bi pridobili več izkušenj in manj zaslužili«. Predvidevanje je bilo očitno povsem napačno, saj so anketiranci v dvotretjinski večini odgovorili, da bi raje vzeli službo z nižjo plačo, če bi pri tem pridobili izkušnje. S tem moram zavreči svojo četrto hipotezo. Ponovno pa se trenutno stanje med mladimi kaže v boljši luči kot so mnenja teoretikov.

VPRAŠANJE 11 - Študijska praksa tudi sodi med neformalno izobraževanje. Se ti zdi tovrstno izobraževanje - torej praktično izobraževanje v realnih situacijah bolj smiselno, ali imaš raje klasična predavanja in vaje na fakulteti?

Grafikon 11: Prikaz odgovorov na vprašanje 11

Vir: lasten, prikazuje vprašanje 11 (2017)

Kot zadnjo hipotezo sem predpostavljala: »Praksa se zdi študentom mnogo bolj zanimiva kot klasično pridobivanje znanja v učilnici – želeli bi si več takih priložnosti.« Grafikon 11 prikazuje, da je bila večini, natančneje 95 % anketirancem, praksa všeč. Kar dve tretjini vseh 224 anketirancev sta odgovorili, da se jim zdi praksa »najbolj koristno znanje, pridobljeno tekom študija«. S potrditvijo te hipoteze bi želela apelirati tudi na fakultete, ki sestavljajo programe, da bi prakso vključile prav v vsak letnik.

5 MEDNARODNI PROJEKTI

Izobraževalna politika Evropske unije izpostavlja potrebo po širši družbi, torej sodelovanju med ljudmi, na čemer temelji tudi vseživljenjsko učenje. Pomembno je, da se mladi naučijo ne samo, kako se naredi, temveč tudi, zakaj je tako. To loči »učenje na pamet« od »učenja z razumevanjem«, ki je tisto pomembno ob vstopu na trg dela. Samo tako bodo mladi sposobni spopasti se s pritiskom sprememb in dinamike področij dela (Olgiati, 2008, str. 545-565). Ravno razumevanja pa se mladi naučijo šele pri povezavi teorije s prakso, kar ponuja praktično usposabljanje, torej neformalno izobraževanje.

Evropska komisija poudarja, da je vsaka država odgovorna za svoj izobraževalni sistem. Vloga Evropske unije je pravzaprav ta, da nudi podporo in spodbuja države, kar doseže s skupnimi »izzivi« - projekti, kot so starajoča se družba, razvoj kompetenc, tehnološki napredek in podobni. S tem želijo doseči globalni napredek.

Najzanimivejši projekt je »Education and training 2020« (ET 2020), ki spodbuja sodelovanje, učenje in praktično usposabljanje. Projekt je na voljo v obliki foruma, ki omogoča izmenjavo dobrih praks, skupnega učenja, izmenjave informacij in seveda vodenja evidence o opravljenem delu. Prav tako so sodelujoči deležni nasvetov in podpore proti novim izobraževalnim reformam. S tem namenom so bile ustvarjene delovne skupine, sestavljene iz strokovnjakov, izbranih iz držav članic. Od leta 2009 so že uvedli dobre prakse v vse tri ravni izobraževanja, torej tako v primarno in sekundarno izobraževanje, kot tudi v terciarno – visokošolsko raven. Pozabili niso niti na izobraževanje odraslih. Od konca februarja 2016 so delovne skupine izoblikovali glede na posamezna področja izobraževalnega sistema, politike. Vsaka delovna skupina ima namreč mandat, znotraj katerega dobijo »izziv« - nalogo, katere cilj morajo doseči.

Na področju kompetenc je bil ustanovljen ESCO – »European Skills, Competences, Qualifications, and Occupations«, ki določa standardno terminologijo kar v petindvajsetih jezikih držav članic. Vključuje tri kategorije, in sicer poklice, kompetence oziroma sposobnosti ter kvalifikacije. Posameznik, ki sodeluje v projektu ESCO pridobi predvsem na kariernem področju, hkrati pa tudi osebnostno zraste (Evropska komisija, 2017).

Naslednji projekt je namenjen osebam, ki komaj vstopajo na trg dela. »Skills panorama« je projekt, ki želi navdušiti mlade nad kompetencami in delovnimi mesti v Evropi. Ponuja podatke, razdeljene po naslednjih kategorijah: po poklicu, sektorju, državi in tematiki. Le-te so osredotočene na pridobivanje kompetenc, bodočo službo, trg dela in usklajevanje kompetenc z določenim delovnim mestom. Mladi s podatki dobijo predstavo o delovnih mestih, torej - v katerih sektorjih zaposlenih primanjkuje in v katerih sektorjih se spopadajo s prenasičenostjo (CEDEFOP, 2017).

Mlajši populaciji je namenjen projekt »Youth Start – Podjetnostni izzivi«, v katerega se lahko vključijo otroci med osmim in enajstim letom starosti, ki so prva starostna skupina, ter najstniki med trinajstim in sedemnajstim letom, za katere je pripravljena težja različica pristopa oziroma metode raziskovanja. Projekt spodbuja učenje na primerih, hkrati pa vključeni pridobijo na kompetencah. Omenjajo celo lažjo zaposljivost (Youth Start, 2017).

Mednarodni projekt je tudi Erasmus+, ki je projekt za izobraževanje, usposabljanje, mlade in šport. Projekt ni namenjen zgolj študentom. Združuje kar sedem prejšnjih programov, vključujejo pa se lahko tako posamezniki kot organizacije. Za posameznike je glavna možnost predvsem študentska izmenjava. Študenti z izmenjav so pri delodajalcih bolj zaželeni, saj imajo mednarodne izkušnje, hkrati pa je njihova prednost znanje tujih jezikov. V okviru neformalnega izobraževanja projekt ponuja prakse v tujini, prav tako pa poklicna šolanja, kar so vse praktična usposabljanja – pridobivanje kompetenc, koristnih pri vstopu na trg dela.

V okviru programa Erasmus+ se odvija tudi akcija »eTwinning«, ki spodbuja k uporabi sodobnih informacijsko komunikacijskih tehnologij. Akcija se odvija v okviru primarnega in sekundarnega izobraževanja in sicer prek »eTwinning portala«, ki je na voljo brezplačno. V Sloveniji se akcija odvija pod okriljem CMEPIUS-a (CMEPIUS, eTwinning, 2017).

Prav tako je douniverzitetnemu izobraževanju namenjen program »Comenius«. Evropska Unija z njim poskuša spodbuditi medkulturnost, tako v okviru samih kultur kot tudi jezikov. Program so poimenovali po utemeljitelju moderne pedagogike Janu Amosu Komenskemu, pedagogu češke narodnosti. Cilj programa je spodbujanje partnerstva med šolami, v kar se vključujejo tako imenovani »Comenius asistenti«, ki jih v okviru programa gostijo šole gostiteljice z namenom, da mladostnikom vzbudijo zanimanje za tuje kulture. Posamezna šola je po navadi vključena dve leti (CMEPIUS, Podprogram Comenius - šolsko izobraževanje, 2007-2012).

Naša država se vključuje tudi v projekte OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development. Na svoji spletni strani organizacija ponuja tako podatke po državah kot informacije glede na področja zanimanja. Na področju izobraževanja je izpostavljenih pet podkategorij: zgodnje šolanje, sposobnosti – pridobljene izven šole, inovacije na področju izobraževanja, trg dela ter raziskovanja (OECD, 2017).

Pod kategorijo »Skills beyond school«, katere vsebino bi lahko povzeli kar z besedno zvezo »neformalno izobraževanje«, predstavlja OECD svojo knjižno publikacijo, poimenovano »The OECD Skills Outlook 2017«. Prikazuje nam, kako lahko države kar največ iztržijo iz pojava globalizacije ter tako pridobijo družbeno in ekonomsko - ravno s pomočjo sposobnosti, kompetenc (OECD, 2017). Ta program je torej namenjen državam in ne toliko posameznikom oziroma njihovi osebni rasti.

Pomen globalizacije pri razvoju in reformah na področju izobraževanja, predvsem na področju terciarnega izobraževanja, je ključen, saj znanje pridobivamo tudi zunaj meja države. Pomembna je tako izmenjava informacij, kot tudi telekomunikacijske mreže, svetovni splet in ostale oblike, s pomočjo katerih se ljudje povezujemo, sodelujemo in razvijamo tako kulturno kot ekonomsko (Marginson & Wende, 2007, str. 8).

Naj naštejemo nekaj trenutnih projektov, ki se odvijajo pod okriljem OECD: »21st century children«, »Trends shaping education«, »Social and emotional skills«, »Open higher education«, »Innovative learning environments« in podobni. Izpostavila bi zgolj projekt »Social and emotional skills«, ki se posveča mladim med desetim in petnajstim letom ter proučuje pogoje in razloge, zakaj se pri nekaterih razvijejo tovrstne kompetence, pri drugih pa ne (OECD, 2017).

Projekt s področja vseživljenjskega izobraževanja je »ECVET«, European Credit system for Vocational Education and Training. Osredotočeni so na izobraževanje odraslih, pri čemer se je izoblikovala skupina ECVET ekspertov, a namen tega projekta je mnogo širši. Po načinu ECTS, ki se uporablja na področju formalnega izobraževanja, želijo vzpostaviti sistem kreditnih točk za vrednotenje neformalnega izobraževanja (CMEPIUS, ECVET, 2017).

Prav tako namenjen izobraževanju odraslih pa je projekt EPALE, Elektronska platforma za izobraževanje odraslih v Evropi. Pripravila ga je Evropska komisija s ciljem, da projekt postane glavno spletišče z možnostmi povezovanja in izmenjave znanj, bistveno pa je, da je platforma večjezična (Erasmusplus, 2014).

Po koncu izobraževanja sledi vstop na trg dela, ob čemer je mladim na voljo projekt »Jamstvo za mlade«. Kljub visoki ravni znanja se je delovna sposobnost mladih zmanjševala, kar so želeli spremeniti z omenjenim projektom. Projekt je namenjen predvsem iskalcem prve zaposlitve, ki jih država želi čim hitreje aktivirati. Obljubljajo tako pripravništva in vajeništva kot zaposlitve. Ključno pa je, pravijo, medresorsko povezovanje. Poleg MDDSZ in MIZŠ bodo vključena tudi naslednja ministrstva: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, Ministrstvo za kulturo in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Do leta 2020 imajo cilj znižati stopnjo brezposelnosti (RS MDDSZ, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2016).

V Sloveniji so se mladi znotraj projekta »Jamstvo za mlade« povezali in si naredili slogan »Junaki zaposlovanja – vrnimo si prihodnost«. Projekt sicer sofinancira Evropska komisija, izvajata pa ga Zveza svobodnih sindikatov Slovenije in Zavod mladinska mreža MaMa. Začetek projekta sega v leto 2014, ko ga je vlada potrdila, v načrtu pa imajo promocijske dogodke po vsej državi (Zveza svobodnih sindikatov Slovenije, 2016).

Mladinska mreža MaMa je tudi organizatorica projekta »Mladim«, s katerim je kandidirala na javnem razpisu »Spodbujanje aktivnega državljanstva mladih za večjo zaposljivost 2016-2018«. Namen razpisa je bil enak kot pri projektu »Jamstvo za mlade«, torej čim hitrejši aktiviranje mladine in s tem tudi manj brezposelnosti. Projekt »Mladim« je delno financiran s strani Evropskega socialnega sklada. Ideja je namreč vključevanje in graditev novih mladinskih centrov, s pomočjo katerih mladi na povsem neformalen način osvajajo nova znanja in postajajo aktivnejši. Projekt naj bi se zaključil septembra leta 2018, do takrat pa so pripravili kronološki pregled razvoja projekta. Za letos imajo v načrtu razcvet projekta, torej informiranje širše javnosti in seveda usposabljanja vključenih, ki so bistvena. (Mreža MaMa, 2017) V Ljubljani ima MaMa kar tri članice: Društvo ŠKUC, Združenje SEZAM in Javni zavod Mladi zmaj. Slednji je center za kakovostno preživljanje prostega časa mladih in samostojno organizira dogodke ter delavnice, z namenom krepitve kompetenc in socialnih veščin mladine (Javni zavod Mladi zmaj, 2017).

Projekti s področja izobraževanja vključujejo tudi osebe s posebnimi potrebami, šolanje za tretje življenjsko obdobje, izpostavljanje pomena vseživljenjskega učenja, revnejših, migrantov, šolanje odraslih, ... Vsebinsko projekti vključujejo več kontinentov (Mayo, 2013, str. 34). Na področju ranljive mladine je MDDSZ septembra 2016 začel s projektom »Prehod mladih s posebnimi potrebami iz šole na trg dela«. Prehod je težek že za zdravo mladino, kako se počutijo šele tisti, ki že tako niso prepričani vase, v svoje sposobnosti in zdravstvene

zmožnosti. S podporo in postopnim privajanjem na prehod, torej vstop na trg dela, bo mladim s posebnimi potrebami lažje. Projekt je sofinanciran s strani Evropskega socialnega sklada, načrtujejo pa regijsko usposabljanje strokovnih timov, ki bodo mladim na voljo celostno (Racio, družba za razvoj človeškega kapitala, 2016).

Če povzamem, so mednarodni projekti sicer naravnani v smeri kompetenc in pridobivanja izkušenj, ampak vse to po večini v okviru formalnega izobraževanja – nikjer ni namreč posebej poudarjeno, da gre za »neformalno« oziroma obštudijsko, torej praktično usposabljanje, v katerega bi se mladi vključevali v prostem času. Iz tega izhaja, da kljub temu, da Evropska unija spodbuja države članice, ležita odgovornost in obseg projektov na plečih države. V Sloveniji pomen neformalnemu izobraževanju postavljata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, hkrati pa je CMEPIUS kot nacionalna kontaktna točka programa Evropa za državljane koristna podpora.

6 ZAKLJUČEK

Vsak študent bi v času študija moral obiskovati dejavnosti, ki bi mu prinesle kompetence, potrebne oziroma zaželeno ob vstopu na trg dela. Raznovrstno izbiro dejavnosti ponujajo alternativne oblike praktičnega usposabljanja, ki ga drugače lahko poimenujemo tudi kot neformalno izobraževanje.

O problemu nemotiviranosti študentov za praktično usposabljanje še ni bilo napisanega nič podobnega, zato je bil ravno to povod za izbiro tematike. S pomočjo anketnega vprašalnika sem ugotovila, da je trenutno stanje presenetljivo boljše kot pričakovano. Izkazalo se je, da je večina mladih že slišala za neformalno izobraževanje ter da si izbirajo obštudijske dejavnosti z namenom pridobivanja izkušenj in ne zgolj zaradi zaslužka. Problem pa se pojavi, ob želji po priznavanju teh izkušenj. Korak naprej je storil MSS, ki je nacionalni zastopnik na evropskem nivoju in predstavlja most med Slovenijo in tujino. Vsem znano dejstvo je, da delovna doba v času neformalnega izobraževanja ne teče, a to ne pomeni, da si posameznik ne pridobi nobenih znanj, ki mu bodo koristila vnaprej. S tem razlogom Evropska Unija, oziroma natančneje Svet Evropske unije, pritiska na države članice. Urediti bi bilo namreč potrebno vsaj naslednja tri področja: priznavanje kompetenc, učinkov in izvajalcev. Pravzaprav pa imajo veliko vlogo tudi posamezniki, ki se še vedno bojijo izpostaviti in pokazati pred delodajalci – menijo namreč, da njihove neformalne izkušnje ne bodo cenjene, čeprav temu ni tako. Mišljenje bodočih iskalcev zaposlitve sem preverila z naslednjimi hipotezami:

Hipoteza 1: »Ne glede na to, da je praktično usposabljanje med študijem neobvezno, se večina študentov vseeno odloči zanj – za koristno preživljanje prostega časa« je potrjena, saj več kot polovica anketirancev dela, hkrati pa se tudi večina ukvarja s športom. Torej se večina oziroma celo več – praktično vsi anketiranci - ukvarjajo vsaj z eno vrsto praktičnega usposabljanja, z eno obštudijsko dejavnostjo.

Hipoteza 2: »Večina mladih se odloči za študentsko delo zaradi zaslužka in ne zaradi pridobivanja izkušenj (torej ne cenijo pomena praktičnega usposabljanja med študijem)« je zavržena, saj se je izkazalo, da mladi kljub vsemu kažejo interes po pridobivanju izkušenj. Iz tega sledi, da se zavedajo, da lahko tudi z obštudijskimi dejavnostmi veliko pridobijo.

Hipoteza 3: »Razloga za vključevanje v neformalno izobraževanje sta predvsem zaslužek ter družba, velik vpliv pa ima tudi vzgoja« je zavržena, saj je odgovor »zaslužek« zastopan v najmanjši meri, anketiranci pa so izpostavili celo, da se želijo zaposliti na področju izbrane dejavnosti.

Hipoteza 4: »Kljub temu, da se mladi zavedajo, kakšno prednost predstavljajo izkušnje ob vstopu na trg dela, se odločajo za dejavnosti, kjer je zaslužek večji, in ne dejavnosti, kjer bi pridobili več izkušenj in manj zaslužili« je zavržena, saj so anketiranci v dvotretjinski večini odgovorili, da bi raje vzeli službo z nižjo plačo, če bi pri tem pridobili izkušnje.

Hipoteza 5: »Praksa se zdi študentom mnogo bolj zanimiva kot klasično pridobivanje znanja v učilnici – želeli bi si več takih priložnosti.« je potrjena, saj je bila večini anketirancev praksa všeč, pravzaprav sta kar dve tretjini vseh anketirancev odgovorili, da se jim zdi praksa »najbolj koristno znanje, pridobljeno v času študija«.

Da bi bili odgovori na anketni vprašalnik še bolj reprezentativni, bi morala populacija obsegati tudi različne regije ter širšo ciljno skupino, torej tudi dijake in podiplomske študente. Tudi več vprašanj oziroma bolj podrobna vprašanja bi zagotovila bolj jasno sliko trenutnega stanja, kar žal v praksi ni mogoče, saj študenti niso pripravljeni reševati daljših vprašalnikov.

Menim, da je moje diplomsko delo koristen prispevek, saj je neformalno izobraževanje zaenkrat še mnogo premalo raziskano. Hkrati pa se še nihče ni posvetil posameznim oblikam praktičnega usposabljanja in kompetencam, ki jih vsaka izmed oblik ponudi študentu udeležencu. Kljub vsemu je prihodnost svetla, saj se tujina že zaveda prednosti, ki bi jih za trg dela predstavljalo priznanje izkušenj, pridobljenih v okviru neformalnega izobraževanja. Prav tako najrazličnejši projekti spodbujajo večjezično usposabljanje, s čimer bi že mladini privzgojili odnos do vseživljenjskega izobraževanja. Vse skupaj bo obogatilo družbo kot celoto.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

- Chanokpon Jutasong, C. S.-o. (2016). Dikul. Pridobljeno 2. 5. 2017 s: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail/detail?sid=566de77e-2464-489f-b3ef-89ef923951c8%40sessionmgr4009&vid=0&hid=4213&bdata=Jmxhbmc9c2wmc2l0ZT1IZHMtbGl2ZQ%3d%3d#AN=EJ1101227&db=eric>
- Czerkawski, B. C. (2016). Dikul. Pridobljeno 3. 5. 2017 s: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail/detail?sid=d91722df-c54b-44ec-8030-c725bf28718f%40sessionmgr4006&vid=0&hid=4213&bdata=Jmxhbmc9c2wmc2l0ZT1IZHMtbGl2ZQ%3d%3d#AN=EJ1102701&db=eric>
- Čelebič, T. (2010). *Neformalno izobraževanje v Sloveniji z mednarodno primerjavo po anketi o izobraževanju odraslih*. Urad za makroekonomske analize in razvoj, str. 42-55.
- Dobnik, B. (1998). *Identifikacija nadarjenih učencev*. Psihološka obzorja, str. 5-30.
- Garvas, M. (2010). *Izkustveno učenje kot praksa in teorija izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vrtcu Trnovo*. Andragoška spoznanja, str. 35-46.
- Godina, V. V. (1998). Socializacija. *Enciklopedija Slovenije*, str. 115.
- Ivančič, A. (1999). *Izobraževanje in priložnosti na trgu dela*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, str. 259-274.
- Kodelja, Z. (2010). *Prispevek k razmisleku o razvoju slovenskega visokošolskega prostora*. MVZT, str. 1-26.
- Lenc, A., Slapšak, U. (2016). Internacionalizacija v šoli. *Vodenje*, str. 19-26.
- Lešnik, P. (1996). *Oblikovanje in razvoj posameznih vrednot in kompleksnejših vrednotnih usmeritev*. Psihološka obzorja, str. 35-45.
- Lukšič, M. (2006). *Pomembne so delovne navade in tudi obvladovanje stresa*. Živa, str. 8-9.
- Marginson, S., & Wende, M. v. (2007). Globalisation and Higher Education. *OECD Education Working Papers*, str. 8.
- Mayo, P. (2013). *Learning with Adults : A Reader*. Rotterdam: Sense Publishers, str. 1-35.
- Musek, & Pečjak. (2001). *Psihologija*. Ljubljana: Bagraf, str. 129-249.

- Olgiati, V. (2008). The European learned professions and the eu higher education project. *European Societies*, str. 545 - 565.
- Pearson, H. (2014). *British Council*. Pridobljeno 4. 6. 2017 s: Learning a foreign language abroad: <https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/seven-dos-donts-learning-foreign-language-abroad>
- Perinčič, N. (2012). Zaposlitveni razgovor. Pridobljeno iz ZRSZ, str. 3-34.
- Petkovšek Štakul, J. (2014). Praksa je za zaposlovalce še vedno bolj pomembna kot študij v tujini. *Dnevnik*.
- Piketty, T. (2014). *Kapital v 21. stoletju*. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 1-768.
- Plašintovič, V. (2014). *Vpliv znanja tujih jezikov na pridobitev zaposlitve v mednarodnem podjetju*. Celje: Mednarodna fakulteta za družbene in poslovne študije, str. 1-45.
- Regina, N. (2013). 10 odličnih psiholoških prednosti učenja tujih jezikov. Pridobljeno 5. 6. 2017 s: Verba, jezikovna šola.
- Rex P. Bringula, R. S. Dikul. Pridobljeno 23. 5. 2017 s: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/detail/detail?sid=82f93630-30c8-4a0e-9c9f-801fd70a44d3%40sessionmgr120&vid=0&hid=120&bdata=Jmxhbmc9c2wmc2l0ZT1lZHMtbGl2ZQ%3d%3d#AN=2016-26878-002&db=psyh>
- Selinšek, J. (2012). Z izkustvenim učenjem do sprememb: kako do sprememb. *Strokovna revija za ravnanje ljudi pri delu*, str. 30-34.
- Souto-Otero, M., Ulicna, D., Bognar V. (2012). *MSS*. Pridobljeno 3. 8. 2017 s: Študija o vplivu neformalnega izobraževanja v mladinskih organizacijah na zaposljivost mladih. Povzetek: http://www.mss.si/datoteke/dokumenti/NFE_EXEC_SLO.pdf
- Stare, J. (2007). *Rezultat dela na projektu v okviru ciljno raziskovalnega programa (CRP) "Konkurenčnost Slovenije 2006-2013"*. Fakulteta za upravo, str. 1-10.
- Šalej, R. (2009). *Šport in mladi - pogled na šport pri različno športno aktivnih mladostnikih*. Maribor, str. 1.
- Tavčar Krajnc, M., & Musil, B. (2006). *Psihološki in sociološki dejavniki učne uspešnosti.*, str. 111.
- Vrečko Ilc, Pušnik & Banjac. (2016). *Vloga (priznavanja) neformalnega izobraževanja v evropskih integracijskih procesih*. Ljubljana: Založba FDV, str. 53-117.
- Wallace, S. (2008). *Teaching, tutoring and training in the lifelong learning sector*. Exeter: Learning Matters, str. 17-37.
- Žerovnik, A. (1994). *Delovne navade in odnos do dela.*, str. 6-8.

VIRI

- (2003) Zakon o maturi (ZMat). Uradni list RS, št. 1/07 – uradno prečiščeno besedilo in 46/16 – ZOFVI-K
- (1996) Zakon o osnovni šoli (ZOsn). Uradni list RS, št. 81/06 – uradno prečiščeno besedilo, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF, 63/13 in 46/16 – ZOFVI-K
- (1998) Zakon o športu (ZSpo). Uradni list RS, št. 22/98, 97/01 – ZSDP, 15/03 – ZOPA in 29/17 – ZŠpo-1)
- (1993) Zakon o visokem šolstvu (ZVis). Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 109/12, 85/14 in 75/16)
- ACS (2017). *Študijski krožki*. Pridobljeno 2. 8. 2017 s: <https://sk.acs.si/>.
- Akademija za osebno odličnost (2016). *Nevrolingvistično programiranje (NLP)*. Pridobljeno 3. 8. 2017 s: <http://www.osebnaodlicnost.si/nevrolingvisticno-programiranje-nlp/>.
- AZ (2012). *Splošno neformalno izobraževanje odraslih*. Pridobljeno 3. 8. 2017 s: <http://www.azm-lu.si/nacionalni-projekti-meni/65-splosno-neformalno-izobrazevanje-odraslih>.
- Babšek, M. (22. 5. 2017). Kompetence. Intervju.
- CEDEFOP. (2017). *Skills panorama*. Pridobljeno 28. 8. 2017 s: <http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en>.
- CMEPIUS (2017). *CMEPIUS*. Pridobljeno 2. 8. 2017 s: <https://www.cmepius.si/>.
- CMEPIUS. (2017). *ECVET*. Pridobljeno 4. 8. 2017 s: <https://www.cmepius.si/poklicno-izobrazevanje/ecvet/>.
- CMEPIUS (2017). *eTwinning*. Pridobljeno 4. 8. 2017 s: <https://www.cmepius.si/solsko-izobrazevanje/etwinning/>.
- CMEPIUS. (2007-2012). *Podprogram Comenius - šolsko izobraževanje*. Pridobljeno 28. 8. 2017 s: <http://www2.cmepius.si/vzu/comenius.html>.
- Erasmusplus. (2014). *EPALE – Platforma za izobraževanje odraslih*. Pridobljeno 4. 8. 2017 s: <http://www.erasmusplus.si/epale-nova-evropska-platforma-za-izobrazevanje-odraslih/>.
- European Comission (2017). *Erasmus+, Program EU za izobraževanje, usposabljanje, mlade in šport*. Pridobljeno 4. 8. 2017 s: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_sl.

- European Commission (2014). *European Skills, Competences, Qualifications and Occupations*. Pridobljeno 2. 6. 2017 s: <https://ec.europa.eu/esco/portal/home>.
- European Commission (2017). *Strategic framework – Education & Training 2020*. Pridobljeno 1. 6. 2017 s: http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework_en.
- Evropska komisija. (2017). *ESCO - Evropska klasifikacija spretnosti/kompetenc, kvalifikacij in poklicev*. Pridobljeno 28. 8. 2017 s: <https://ec.europa.eu/esco/portal/home>.
- FU (2017). *Tutorstvo*. Pridobljeno 2. 8. 2017 s: <http://www.fu.uni-lj.si/studenti/tutorstvo/>.
- Javni zavod Mladi zmaj. (2017). *Varno zavetje, vzburljivo doživetje*. Pridobljeno 4. 8. 2017 s: <http://www.mladizmaji.si/>.
- Jezikovna šola Verba (2017). *10 odličnih psiholoških prednosti učenja tujih jezikov*. Pridobljeno 29. 5. 2017 s: <http://www.verba28.net/si/nasveti/291-10-odlicnih-psiholoskih-prednosti-ucenja-tujih-jezikov>.
- KUD Primož Trubar (2017). *UTŽO krožki in delavnice 2016/2017: letni semester*. Pridobljeno 30. 5. 2017 s: <http://kud.trubar.si/utzo/studijski-krozki-in-delavnice/>.
- Ludwig-Maximilians-Universität München (2017). *International Students*. Pridobljeno 25. 5. 2017 s: http://www.en.irc.bwl.uni-muenchen.de/incoming/credit_transfer/ects/index.html.
- Masters portal (2017). *All You Need to Know about the European Credit System ECTS*. Pridobljeno 22. 5. 2017 s: <http://www.mastersportal.eu/articles/388/all-you-need-to-know-about-the-european-credit-system-ects.html>.
- MDDSZ (2016). *Program Neformalno izobraževanje in usposabljanje za mlade*. MDDSZ.
- MDDSZ (2017). *Večgeneracijski center Ljubljana*. Pridobljeno 5. 8. 2017 s: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/vecgeneracijski_centri/podatki_o_vecgeneracijskih_centrih/#c19494.
- Mesto mladih (2017). *Kaj je prinesla bolonjska reforma*. Pridobljeno 1. 6. 2017 s: <http://www.mestomladih.si/splosno/clanki/kaj-je-prinesla-bolonjska-reforma/>.
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (2017). *Šolski sistem v RS*. Pridobljeno 20. 5. 2017 s: http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_visoko_solstvo/enicnaric_center/solski_sistem_v_rs/.
- MIZŠ (2017). *S programom Mladi za mlade do zaposlitve diplomantov športne vzgoje ter za boljše gibalno-zdravstveno stanje mladih*. Pridobljeno 5. 7. 2017 s: http://www.mizs.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/article/55/10143/.

- MIZŠ (2017). *Stopnje in ravni visokošolske izobrazbe*.
- Mladinski svet Slovenije (2017). *Pridobivanje kompetenc in veščin skozi neformalno izobraževanje pomembno vpliva na razvoj mladih*. Pridobljeno 2. 6. 2017 s: https://www.si21.com/Gospodarstvo/Pridobivanje_kompetenc_in_vescin_skozi_neformalno_izobrazevanje_pomembno_vpliva_na_razvoj_mladih/.
- Mladinski svet Slovenije (2013). *Priznavanje neformalnega izobraževanja v Sloveniji*. Pridobljeno 2. 6. 2017 s: http://www.mss.si/datoteke/dokumenti/resolucija-Priznavanje_neformalnega_izobrazevanja_v_Sloveniji.pdf.
- Mladinsko združenje Brez izgovora (2014). *Mladi in prosti čas (analiza stanje izven Brez izgovorov Slovenija)*.
- MNZ (2017). *Društva*. Pridobljeno 6. 7. 2017 s: http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/drustva_ustanove_shodi_prireditve/drustva/.
- Mreža MaMa. (2017). *Projekt "Mladim"*. Pridobljeno 21. 8. 2017 s: <http://www.mrezamama.si/projekt-mladim/>.
- MSS (2013). *"Resolucija" - Priznavanje neformalnega izobraževanja v Sloveniji*. Pridobljeno 3. 8. 2017 s: http://www.mss.si/datoteke/dokumenti/resolucija-Priznavanje_neformalnega_izobrazevanja_v_Sloveniji.pdf.
- OECD (2017). *Current research projects*. Pridobljeno 1. 6. 2017 s: <http://www.oecd.org/edu/ceri/researchprojects/>
- OECD (2017). *Education*. Pridobljeno 1. 6. 2017 s: <http://www.oecd.org/education/>
- OECD (2017). *OECD Skills Outlook 2017: Skills and Global Value Chains*. Paris: OECD Publishing.
- OECD (2017). *The Study on Social and Emotional Skills*. Pridobljeno 1. 6. 2017 s: <http://www.oecd.org/edu/ceri/thestudyonsocialandemotionalskills.htm>.
- Osnovna šola Miška Kranjca (2017). *Ponudba interesnih dejavnosti in fakultativnega pouka 2016/2017*. Pridobljeno 22. 5. 2017 s: <http://www.osmklj.si/ucenci-in-stars/>.
- Osnovna šola Škofljica (2017). *Interesne dejavnosti*. Pridobljeno 22. 5. 2017 s: <http://www.os-skofljica.si/pouk/interesne-dejavnosti/>.
- Racio, družba za razvoj človeškega kapitala. (2016). *Dobre prakse s področja družbene odgovornosti*.
- Ringaraja (2010). *Učenje tujih jezikov v zgodnjem otroštvu - DA ali NE?* Pridobljeno 30. 5. 2017 s: http://www.ringaraja.net/sn/ucenje-tujih-jezikov-v-zgodnjem-otrostvu---da-ali-ne_2005.html.

- RS MDDSZ, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2016). *Jamstvo za mlade*. MDDSZ. Pridobljeno 21. 8. 2017 s: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/zaposlovanje/JAMSTVO_ZA_MLADE_2016_2020.pdf.
- Sindikat vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije (2011). *Enciklopedija o izobraževalnih sistemih po Evropi*. Pridobljeno 20. 5. 2017 s: http://www.sviz.si/novice_arhiv/2011/545/0/Enciklopedija-o-izobra%C5%BEEevalnih-sistemih-po-Evropi.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika (2015). *Tutorstvo*. Pridobljeno 28. 5. 2017 s: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=tutorstvo&hs=1.
- Sodstvo Republike Slovenije (2014). *Kje lahko pridobim potrdilo o nekaznovanosti?* Pridobljeno 29. 5. 2017 s: <http://www.sodisce.si/informacije/faq/20140123093734/>.
- Študent (2014). *Kaj delodajalci pri mladih diplomantih iščejo?* Pridobljeno 25. 5. 2017 s: <http://www.student.si/preberi-si/aktualno/kaj-delodajalci-iscejo.html>.
- UL (2017). *Poletne šole 2017*. Pridobljeno 2. 6. 2017 s: https://www.uni-lj.si/studij/poletne_ole_2017.
- ULM Universität (2009). *Grading system*. Pridobljeno 21. 5. 2017 s: https://www.uni-ulm.de/fileadmin/website_uni_ulm/io/INC_Application_Exchange_Guide/INC_Grading_System.pdf.
- Uredništvo Mlad.si. (2013). *Mlad.si*. Pridobljeno 21. 8. 2017 s: Anketa med mladimi: kaj je neformalno izobraževanje?: <http://mlad.si/2013/11/anketa-med-mladimi-kaj-je-neformalno-izobrazevanje/>.
- Youth Start (2017). *Youth Start – Podjetnostni izzivi*. Pridobljeno 5. 7. 2017 s: <http://www.youthstartproject.eu/>.
- Zveza svobodnih sindikatov Slovenije. (2016). *Junaki zaposlovanja*. Pridobljeno 21. 8. 2017 s: <http://www.junakizaposlovanja.si/o-projektu/>.

PRILOGE

Anketni vprašalnik: ustvarjen na portalu 1KA

Prosim, če si vzamete nekaj minut in s klikom na Naslednja stran pričnete z izpolnjevanjem ankete. Vaše odgovore potrebujem za izdelavo svoje diplomske naloge z naslovom ALTERNATIVNE OBLIKE PRAKTIČNEGA USPOSABLJANJA MLADINE V ČASU IZOBRAŽEVANJA. Že vnaprej se zahvaljujem za pomoč!

VPRAŠANJE 1 – Spol?

- a. Moški
- b. Ženska

VPRAŠANJE 2 - Kateri letnik študija si?

- a. Bruc - 1. letnik
- b. Na sredini - 2.letnik triletnih fakultet oz. 2. ali 3. letnik štiriletne fakultet
- c. Končujem - zadnji letnik oz. absolvent.

VPRAŠANJE 3 - Si že slišal/-a za "neformalno izobraževanje"?

- a. Da
- b. Ne

VPRAŠANJE 4 - Kako koristno je po tvojem mnenju neformalno izobraževanje?

- a. Zelo koristno
- b. Ne škodi
- c. Povsem nesmiselno

VPRAŠANJE 5 - So te v otroštvu starši vpisovali v krožke ali si si lahko sam/-a izbrala interesno dejavnost?

- a. Starši, stari starši so izbrali krožek zame.
- b. Sam/-a sem se odločil/-a za interesno dejavnost.
- c. V otroštvu nisem obiskoval/-a nobenih krožkov, športov, ... - nisem imel/-a hobija.

VPRAŠANJE 6 - Imaš v svojem prostem času kakšen hobi/dejavnost/študentsko delo ?
(Možnih je več odgovorov)

- a. Sem športnik/-ca
- b. Hodim v fitnes oziroma treniram zase, obiskujem skupinske vadbe, skupinske športe
- c. Delam
- d. Prostovoljno pomagam (gasilci, starejšim, ...)
- e. Drugo: _____

VPRAŠANJE 7 - Na podlagi česa si si izbral dejavnost, hobi iz prejšnjega vprašanja?

- a. To počnem, ker mi je v veselje, uživam med dejavnostjo.
- b. Starši oziroma prijatelji so mi priporočili.
- c. Potrebujem denar.
- d. Odločil/-a sem se, ker vem, da mi bo tovrstno znanje, sposobnost koristila - pridobivanje izkušenj.
- e. Hodim zaradi druženja in ne aktivnosti kot take.

VPRAŠANJE 8 - Se zavedaš, kaj lahko pridobiš z obštudijskimi dejavnostmi?

- a. Ne, to počnem iz veselja.
- b. Ne, moram delati, da zaslužim.
- c. Da, na tem področju se želim zaposliti.
- d. Da, ugotavljam, ali mi tovrstna dejavnost ustreza - še premišljuje, ali se vidim na tem področju ali ne.

VPRAŠANJE 9 - V okviru projekta »Določitev kompetenc zaposlenih v javni upravi« je Dr. Stare s sodelavci izpostavil spodaj našete kompetence. Premisli, katero izmed njih lahko pridobiš s svojo obštudijsko dejavnostjo/študentskim delom ... (Možnih je več odgovorov)

- a. Delovna prožnost
- b. Realizatorske sposobnosti
- c. Mreženje in vplivanje
- d. Organizacijsko vzdušje

e. Ustvarjalnost

f. Organiziranje

g. Vodenje

VPRAŠANJE 10 - Če bi dobil na izbiro dve različni službi: ==> obkroži tisti opis, za katero bi se odločil/-a, če bi predstavljala službi

a. Boljše plačilo, delo nima povezave z mojim študijem - ne pridobivam izkušenj.

b. Plačilo je relativno slabo, a bi si tovrstno delo lahko štél kot izkušnje - dopisal v življenjepis, ki ga predložiš delodajalcu.

VPRAŠANJE 11 - Študijska praksa tudi sodi med neformalno izobraževanje. Se ti zdi tovrstno izobraževanje - torej praktično - izobraževanje v realnih situacijah bolj smiselno, ali imaš raje klasična predavanja in vaje na fakulteti ?

a. Praksa se mi zdi najbolj koristno znanje, pridobljeno tekom študija.

b. Praksa je bila zanimiva popestritev študijskih let.

c. Praksa mi je bila odveč.

Hvala za sodelovanje,

Katja Opresnik